

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

8^E JAARGANG

WOENSDAG 20 JUNI 1923

No. 390

INHOUD

	Blz.
Mededeelingen van de Centrale Comm. voor de Rijnvaart	538
DE ACADEMIE VOOR INTERNATIONAAL RECHT door Prof. <i>Mr. G. W. J. Bruins</i>	538
Eenige Indische Reisindrukken I door <i>Ir. C. F. Stork</i> ..	539
Nog eens: de Middenstandsbanken door <i>Mr. J. Nolen</i> , met dupliek van <i>Mr. Dr. W. M. W.</i>	541
Overzicht der Rijksmiddelen	543
AAANTEEKENINGEN:	
De in Nederlandsch-Indië op de „Koninklijke” uit- geoefende belastingdruk I	544
Stand der cultures en uitvoer gedurende het eerste kwartaal 1923 in Suriname	547
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	547
MAANDCIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen	548
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN 549—555	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT**VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN**Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*Redacteur-Secretaris van het weekblad: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*Telefoon Nr. 3000. *Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p.
in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,—
per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen
het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande
ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos,
voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonne-
ment volgens tarief. Administratie van abonnementen
en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-
Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

19 JUNI 1923.

In den toestand van de geldmarkt kwam wederom
weinig verandering. Zoo nu en dan konden prima wis-
sels tot 3½ pCt. plaatsing vinden, maar alras begon
de geldvraag voor de medio weder door te komen,
waarna niet anders dan voor 3¼ pCt. werd afgedaan.
Ook de prolongatierente was eerder iets vaster; meest-
al werd 3¼ pCt. genoteerd.

De weekstaat van De Nederlandsche Bank geeft
geen wijzigingen van beteekenis te zien. De post bin-
nenlandsche wissels blijkt van f 145,3 miljoen tot
f 141,1 miljoen te zijn teruggelopen. De beleenin-

gen geven per saldo een vermindering van f 1,8 mil-
lioen te zien. Deze vermindering is het resultaat van
een stijging van de effectenbeleeningen met f 2,1 mil-
lioen en van een daling der goederenbeleeningen van
f 3,9 miljoen. Deze komt nagenoeg uitsluitend voor
rekening van de Hoofdbank en de Bijbank.

Het renteloos voorschot aan het Rijk stelde zich
f 600.000 lager. De zilvervoorraad vertoont een ver-
meerdering van nagenoeg f 400.000.

De post papier op het buitenland bleef ongeveer op
dezelfde hoogte. De post diverse rekeningen op de
actiefzijde der balans daalde met f 1,3 miljoen.

De biljettencirculatie liep van f 926,2 miljoen tot
f 916,9 miljoen terug. De rekeningcourant-saldi ste-
gen met bijna f 1 miljoen. Het beschikbaar metaal-
saldo noteert wederom een kleine f 2 miljoen hooger.

* * *

De flauwe stemming op de wisselmarkt bleef aan-
houden. Bijna alle wissels liepen meer of minder
terug, sommige, zoals Denemarken en Noorwegen,
onder heftige schommelingen; maar vooral Francs en
Marken waren weder sterk aangeboden. De groote
twijfel, die nog steeds blijft bestaan omtrent de mo-
gelijkheid van een overeenstemming tusschen de ge-
allieerden en Duitschland, heeft een buitengewoon
slechten invloed op den koers van de Mark. Gisteren
werd voor 16½ afgedaan en ook de Frankenkoers
kan hoe langer hoe minder weerstand bieden. Heel
sterk meegetrokken werd ook de koers van Polen,
daar de Poolse uitvoer voor meer dan de helft naar
Duitschland geschiedt.

LONDEN, 16 JUNI 1923.

De geldmarkt is gedurende de afgelopen week kalm
geweest; aan alle vraag kon zonder moeite worden
voldaan. Daggeld, dat op 1 pCt. inzette, werd later
iets vaster en bereikte 1½—1¾ pCt. Zevendaagsch
geld bleef onveranderd op 1½ pCt. doch uit het feit,
dat men voor voorschotten tot in de volgende maand
2½ pCt. vraagt blijkt wel duidelijk, dat men de toe-
komst zeer onzeker acht.

De discontomarkt was eveneens kalm, doch het slot
was eerder ietwat vaster.

September Treasury Bills	2 pCt.
2-maands prima bankaccept	2 ¹ / ₁₆ pCt.
3-maands idem	2 ¹ / ₁₆ — ¹ / ₈ pCt.
4-maands idem	2 ¹ / ₈ — ³ / ₁₆ pCt.
6-maands idem	2 ¹ / ₄ — ⁵ / ₁₆ pCt.

MEDEDEELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE
VOOR DE RIJNVAART.

Verslag van het Bureau over de werkzaamheid van de Centrale Commissie in het jaar 1922.

(Vervolg en slot.)

De Commissie heeft de verbetering van het vaarwater tusschen Bazel en Straatsburg grondig bestudeerd, ten gevolge waarvan in den loop van het jaar belangrijke besluiten genomen zijn. De Centrale Commissie heeft n.l. verklaard, dat het Fransche ontwerp van het z.g. kanaal van Kembs, zooals het door de Commissie werd verbeterd en gewijzigd, aan de bepalingen van art. 358 van het verdrag van Versailles voldeed, mits de snelheid in het toevoerkanaal zou verminderd worden van 1.20 M. per sec. tot ongeveer 0.70 M. per sec. en wel door middel van uitbreiding van de stuw tot aan de Birs. De Commissie heeft kennis genomen van een accoord tusschen de Duitse, Fransche en Zwitsersche leedeo's met het doel deze uitbreiding te verwezenlijken. Het Fransche plan, zonder uitbreiding der stuw, zal echter uitgevoerd kunnen worden, indien niet binnen 18 maanden de aanvragen om concessies of de daarvoor benoodigde vergunningen binnengekomen zijn.

Anderzijds heeft de Commissie, in principe, hare toestemming verleend tot de door Zwitserland gevraagde regularisatie van den Rijn.

Wat betreft de werken in het Bingerloch, met het doel de voornaamste doorvaart met 8 meter te verbreden en de tweede doorvaart met 0.50 M. te verdiepen, heeft de Commissie nota genomen van de verklaringen van de delegatie der Duitse Staten, volgens welke de waterstand boven het Bingerloch niet gewijzigd zal worden.

Wat betreft de bruggen heeft de Commissie kennis genomen van de maatregelen, welke getroffen zijn voor een spoedige afwerking van de nieuwe brug bij Duisburg-Hochfeld, welke bouw in 1918 goedgekeurd was.

Eveneens heeft de Commissie stilgestaan bij de genomen of nog te nemen maatregelen, ten gevolge van de ongelukken, welke zich hebben voorgedaan, zoowel bij de bruggen van Dusseldorf en Germersheim, als bij den ingang van de haven van Straatsburg.

Er waren klachten ingekomen bij de Commissie, betreffende de uitgevoerde baggerwerkzaamheden tusschen Ruhrort en de Hollandsche grens. Het onderzoek, waartoe deze klachten geleid hebben, heeft de Centrale Commissie aanleiding gegeven, de volgende conclusies te formuleeren:

1o. Het is hoogst wenschelijk op een daadwerkelijke wijze het terugwerpen van het zand, dat bij het baggeren mede naar boven komt, in het laagwaterbed te beletten, zelfs indien dit resultaat niet anders bereikt kan worden dan door het verbod, zich op den Rijn te bedienen van machines, ingericht om het zand van het grint te scheiden.

2o. Het schijnt wenschelijk tot een geleidelijke vermindering en zoo mogelijk tot een algeheele opheffing van het baggeren in het laagwaterbed van den Rijn te geraken.

De Commissie heeft de eventueel te nemen maatregelen onderzocht, ten einde een uniforme kilometerindeeling langs den Rijn te verzekeren. Besloten is, dit onderzoek in een volgende zitting voort te zetten.

De Commissie heeft een klacht onderzocht, betreffende de wettigheid van een statistiekrecht, hetwelk door de Fransche autoriteiten zou geheven zijn op doorvoergoederen, welke in een Rijnhaven worden geladen of gelost van de boot in den wagen of omgekeerd. Deze klacht is nog in onderzoek.

De Commissie is voortgegaan met het onderzoeken van de heffing van gelden, voor visa op schipperspaspoorten. Deze kwestie zal in de eerste zitting van 1923 weder besproken worden; een oplossing werd nog niet bereikt, doordat de delegatie der Duitse Staten zich niet kon vereenigen met het beginsel om de visa gratis te verstrekken.

De Commissie heeft den wensch uitgesproken, dat de bevoegde organen van den Volkerenbond de wijze zullen bestudeeren, waarop de samenwerking van spoor- en waterwegen het best te verzekeren is.

Wat het privaatscheepvaartrecht betreft, heeft de Commissie kennis genomen, zoowel van een voorloopig rapport, met welks samenstelling het Bureau belast was geweest, als van een kennisgeving van de „Adviseerende en technische Commissie voor verkeer en doorvoer van den Volkerenbond“; zij heeft besloten een Comité samen te stellen met de opdracht de bestudeering te vervolgen en allereerst de kwestie van de immatriculatie en der hypotheeken te onderzoeken.

Op uitnodiging van de Belgische Regeering is de Commissie vertegenwoordigd geweest ter conferentie voor het Zeerecht te Brussel in October 1922. De Commissie is even-

eens in voeling gebleven met het Internationale Arbeidsbureau, wat betreft de unificatie van het sociale scheepvaartrecht.

De werkzaamheid van de Commissie als facultatieve rechtbank voor hooger beroep in particuliere geschillen, betreffende op de Rijnvaart, is op de gewone wijze voortgezet.

De interne aangelegenheden hebben wederom een aanzienlijk deel van de werkzaamheden in beslag genomen.

De Commissie heeft de volmachten der nieuwe Commissarissen geverifieerd; het budget voor 1923 is op 310.000 Fransche francs vastgesteld; de verificatie der afrekening van 1921 is goedgekeurd; het comptabiliteitsreglement is verbeterd; de douane-behandeling van de leden en het personeel is geregeld; de reis- en verblijfkosten van de ambtenaren en de beampten zijn vastgesteld; een „inlichtingenbulletin“ voor interne documentatie is georganiseerd; verschillende maatregelen zijn getroffen met het oog op de verbetering van de localiteiten der Commissie, enz. enz.

In den loop van 1922 zijn de jaarverslagen voor 1920 en 1921, voorbereid door Staatsraad Koch, goedgekeurd. Aldus is de door den oorlog ontstane vertraging in de bewerking van het jaarverslag weder opgeheven.

Vanaf 1920 worden de jaarverslagen in het Fransch en Duitsch gepubliceerd. Ten einde de verspreiding ervan te bevorderen is de prijs verlaagd tot 7.50 Fr. frank voor 1918 en volgende jaren en tot 5 Fr. frank voor de vroegere jaren.

De herziening van het jaarverslag heeft in den loop van 1922 tot een goed einde geleid. Belangrijke verbeteringen en toevoegingen zullen in 1923 in werking treden. Deze veranderingen omvatten n.l. de aanneming door alle belanghebbende Staten van een uniforme naamlijst, opgesteld door de Commissie, met het oog op de vaststelling van de statistiek van geladen of geloste goederen in de Rijnhavens.

De onderhandelingen met de organen voor de mededeelingen der Commissie hebben in den loop van het jaar tot een goed einde geleid met de volgende tijdschriften:

Der Rhein (Duisburg-Ruhrort).

La Navigation du Rhin (Strasbourg).

Economisch-Statistische Berichten (Rotterdam).

Schweizerische Wasserwirtschaft (Zürich).

Bulletin Technique de la Suisse Romande (Vevey).

Met November 1922 zijn de mededeelingen regelmatig beginnen te verschijnen.

DE ACADEMIE VOOR INTERNATIONAAL RECHT.

Op 14 Juli a.s. zal de Academie voor Internationaal Recht officieel worden geopend. Twee dagen later beginnen de colleges en voordrachten, die, met een kleine onderbreking in het begin van Augustus, tot 1 September zullen voortduren.

Het denkbeeld van een dergelijk internationaal-wetenschappelijk forum dateert reeds van de Tweede Vredesconferentie van 1907. Enkele jaren later weder opgenomen — waarbij Asser's naam in het bijzonder genoemd mag worden — was in 1914, mede dank zij den milden steun van het Carnegie Endowment, de oprichting verzekerd en reeds in den zomer van dat jaar zou de Academie haar plaats hebben ingenomen te midden van de internationale instellingen, waaraan onze residentie rijk is.

De oorlog heeft dit verhinderd en eerst thans, 9 jaar later, wordt onder wel zeer veranderde auspiciën aan het plan uitvoering gegeven.

Velen zullen deze auspiciën wellicht ongunstiger achten. Ook het Internationale Curatorium der Hooogeschool wijst erop, hoe bij de meedoogenlooze toetsing aan de werkelijkheid, die het internationale recht heeft ondergaan, heel wat ficties voos zijn gebleken en veel aan het wankelen is gebracht, wat onaantastbaar dogma scheen. Aan den anderen kant heeft het Curatorium echter evenzeer gelijk, wanneer het opmerkt, hoe juist de herhaalde schending, die de voorschriften van het internationale recht hebben ondergaan, niet alleen een hernieuwd onderzoek naar hunnen inhoud hoogst wenschelijk maakt, maar bovendien aan het rechtsbewustzijn der wereld te duidelijker de noodzakelijkheid heeft doen gevoelen om aan dat recht een bindend karakter te geven. Met recht kan het Curatorium in dit verband er op wijzen hoe, terwijl de

Academie vóór den oorlog slechts schakel had kunnen zijn tusschen het Arbitragehof en de Vredesconferenties, zij thans naast zich vindt het Internationaal Gerechtshof en den Volkenbond. Beide misschien nog in hun eersten wasdom, maar niettemin het tastbaar bewijs van het niet te onderdrukken verlangen naar andere en betere sanctie dan voorheen.

Met beide genoemde instellingen heeft de Academie bovendien gemeen, dat zij mannen uit alle landen te zamen bróngt. Onder de achtbare rij van sprekers treft men de eerste namen op internationaal-rechtelijk gebied uit Engeland, Frankrijk en Italië zoo goed als Duitschland en Oostenrijk, uit Amerika en uit de kleine eertijds neutrale staten van Europa. Van de 30 sprekers levert Noord-Amerika er niet minder dan 8, waarvan de Vereenigde Staten 6.

De grenzen der te behandelen materie zijn ruim genomen, zoodat er onder de colleges en voordrachten verschillende zijn, die betrekking hebben op het gebied, waarop dit weekblad zich in de eerste plaats beweegt. Van deze worden hier genoemd het college van den Leidschen hoogleeraar Van Eysinga over de internationale rivieren en kanalen, voorts een drietal voordrachten van den heer M. J. Fisher Williams K. C., Britsch rechtsgeleerd deskundige bij de Commission des Réparations, over internationaal-financieele vragen en een tweetal voordrachten van den Chileenschen rechter in het Internationaal Gerechtshof, den heer A. Alvarez, over de Pan-american Union.¹⁾

Voor ons Nederlanders is het een buitengewoon voorrecht, dat de Academie in ons land gevestigd is. Wat den vreemden hoorder slechts ten koste van belangrijke opofferingen mogelijk is, wordt ons — voor het bijwonen der colleges en voordrachten is dit jaar zelfs geenerlei vergoeding verschuldigd — al zeer gemakkelijk gemaakt.

Een vorstelijk geschenk is de nieuwe Academie dezer dagen terecht in een onzer dagbladen genoemd. Laten wij toonen, dat wij dit geschenk, dat óns in de eerste plaats ten deel valt, weten te waardeeren en er, voor zoover in ons vermogen ligt, toe medewerken, dat de nieuwe instelling metterdaad groeie tot het internationaal-wetenschappelijk centrum, dat haar stichters voor ooggen staat, haar en ons land tot winst.

B.

¹⁾ Het Programma met rooster der colleges en voordrachten is op aanvraag verkrijgbaar bij het Secretariaat van den Raad van Beheer der Academie te 's Gravenhage. Alle colleges en voordrachten worden in het Fransch gegeven.

EENIGE INDISCHE REISINDRUKKEN.

I.

Terugkeerend van een lange reis, de laatste weken van reizen en trekken voor den boeg, wordt het voor den reiziger hoe langer hoe moeilijker zich een rustigen terugblik op het ondervondene te gunnen. Zóó ging het mij ten minste toen ik voor eenige maanden uit Java over Amerika terugkeerende, daar het verzoek der redactie ontving, op deze plaats iets te zeggen van mijn ervaringen, zoo mogelijk een vergelijking te maken tusschen wat ik vóór vele jaren en thans in ons Indië mocht hooren en zien. Ik stelde een antwoord op die vraag uit en van dat uitstel dreigede afstel te komen, omdat de beantwoording dezer vraag mij ook thans niet gemakkelijk valt. En toch . . . ?

Het geluk een blik te mogen werpen in ons heerlijk tropisch Nederland valt slechts aan betrekkelijk weinig mannen van zaken te beurt, die niet daarginder zijn of waren voor hun levenswerk; is het niet de taak van een buitenstaander, die dit voorrecht wél hadden, op te wekken, te getuigen wellicht? Op te wekken zijn voorbeeld te volgen, daar niets meer bevorderlijk kan wezen aan verheldering van inzicht over, verbetering van verhoudingen tusschen Nederland en Beterlanders hier en ginds. Te getuigen van wat men heeft meenen te kunnen waarnemen, zonder eenige pretentie, dat men dit na kort verblijf

met gezag als „Indische specialiteit” zoude kunnen doen, maar wellicht heeft een onbevangen kijk op de dingen ook waarde.

De verschillen, die ik, ruim dertig jaren na een eerste verblijf in Indië, mocht waarnemen zijn uiterlijk zeer groot.

Thans, nog meer dan vroeger, wordt men getroffen door den overweldigenden rijkdom van het land, de groote beteekenis van land- en boschbouw voor de Inlandsche en Europeesche bevolking. De groote verbeteringen in verkeers- en irrigatiewezen eenerzijds, de wetenschappelijke en practische opleiding en voorlichting ter verbetering der cultures anderzijds, hebben wonderen mogelijk gemaakt.

Voor dertig jaren was het spoorwegnet in wording op bescheiden schaal. De verbinding van Batavia via Buitenzorg met de Preanger was gereed, eveneens de Staatsspoorwegverbinding van Maos tot Djocja en van Solo tot Soerabaja, Pasaroean en Malang. Het stamnet van den Nederlandsch-Indischen spoorweg was sedert jaren in bedrijf. Daarnaast een enkele stoomtram; van aangenaam reizen daarmede geen sprake! Thans zijn de uiterste Oost- en Westpunten van Java met elkaar verbonden, voor het grootste deel zelfs door twee evenwijdige lijnen, die door dwarslijnen met prachtige kunstwerken in de bergen met elkaar verbonden zijn. Daarnaast zijn talrijke uitstekende tramwegen of eigenlijk locaalspoorwegen in exploitatie, waardoor vooral in de suikerstreken een intensief personen- en goederenvervoer plaats vindt. De groote spoorreinen, rijden en rustig ook op de smalspoelreinen, zijn comfortabel ingericht. Een gezonde concurrentie tusschen staats- en particuliere exploitatie bevordert een goeden dienst en is tot voordeel van reizigers en vervoerders. Men is in het land van gemopper en ook over de treinen wordt wel eens geklaagd, maar voor een tropisch land, met alleen in de hoogere rangen Europeesch personeel, is dé exploitatie zeker alleszins te roemen.

Met de uitbreiding van het spoorwegnet heeft die van het straatwegennet gelijken tred gehouden. De beroemde oude postwegen zijn minder mooi onderhouden dan vroeger. Ten deele heeft het zwaarder verkeer en vooral de auto schuld, maar met al hun gebreken hadden de vroegere heerdiensten voor het onderhoud der wegen zeker hun goede zijde. Men vraagt zich zelfs wel eens af, of het een onvermengd voordeel is, dat deze vorm van belastingbetaling door de inlandsche bevolking verdwenen is. Maar de uitbreiding van het wegennet en de aanleg daarvan vooral in de bergstreken zijn werkelijk bewonderenswaardig en voor het personenvervoer en de materiaal- en producten aan- en afvoer van de grootste waarde.

De personen- en vrachtauto's hebben in Indië meer nog dan in Europa een omwenteling in het verkeer gebracht. Niet alleen in de groote steden, waar het autoverkeer iets Amerikaansch heeft, maar tot in de afgelegen oorden hoog in de bergen geschiedt het vervoer per auto. Voor den reiziger is de reis over het eiland Java, en laat ik er uit eigen ervaring alléén Sumatra bijvoegen, per auto een bron van bijna voortdurend genot.

Zooals trouwens wel te verwachten, was, vindt men wat uiterlijk aanzien betreft, de grootste veranderingen in de steden, waar de nieuwere techniek en de nieuwere denkbeelden op het gebied van bouwen en hygiëne hun invloed hebben doen gelden. In sommige opzichten is daarbij een deel der bekoring van het oudere verdwenen. De zakenkwartieren van Batavia en Soerabaya zijn nog in een periode van overgang, en laten, nu op een kort tijdperk van groote opleving ook daar een sterke terugslag gekomen is, ietwat rommelige impressies in het geheugen achter! Samarang is kleiner, maar ziet er veel beter uit.

De stadsdeelen, waar de z.g. vreemde oosterlingen,

en vooral Chineezers huizen, zijn schilderachtig als vandoens en hoewel in de latere jaren veel voor verbetering wordt beproefd, nog niet bepaald hygiënisch van bouw! Wat de inlandsche buurten betreft is het uiterlijk niet heel veel veranderd; vooral in Samarang wordt veel gedaan, ook voor de verbetering der woningen voor inlanders, maar het terrein voor verbetering is hier wel verwilderend groot. Gelukkig is, waar ze doordringt, de Indische zon de beste op ruimster van veel verkeerds.

In de Europeesche stads gedeelten zijn de veranderingen van verschillenden aard. Ten deele heeft opschuiving plaats gehad, waardoor de woongedeelten naar buiten zijn verlegd. Batavia's beroemde Koningsplein is vrijwel verknoeid door alles wat er op en om is gebouwd. In de nieuwere huizencomplexen is wel niet meer de vroegere ruimte in en om de huizen, maar deze geven wel meer aan comfort en gezelligheid volgens onze begrippen dan de vroegere. Samarang's bekende Tjandi en de nieuwe heuvelterreinen hebben iets zeer bekoorlijks.

Door den verspreiden huizenbouw zijn de steden van groote afmetingen, buiten verband met het ziental. In Soerabaya liggen de uiterste stadsdeelen eenige uren gaans uit elkaar, in Batavia en Samarang niet veel minder. De groote, overheerschend Javaasche steden der Vorstenlanden hebben hun oude karakter het best bewaard; ook daar echter is in den Europeeschen huizenbouw een groote wijziging gekomen.

Alle groote steden op Java hebben het eenigszins landelijke karakter behouden, dat ze van plaatsen als Colombo en Singapore onderscheidt. Alleen Medan, snel gegroeid tot groote, drukke stad, is in aanleg en bouw met deze grootere Britsch-Indische steden te vergelijken en maakt geen Hollandsch-Indischen indruk.

Een geheel eenige plaats neemt Bandoeng in. Medan is wel in korten tijd maar toch in natuurlijk verband met het zich zoo verwonderlijk vlug ontwikkelende Deli groot geworden. Bandoeng is in wezen kunstmatig van opzet. Hiermede bedoel ik niets kwaads; men moet bewondering hebben voor het initiatief en de doorzettingskracht der promotors van wat dezen zoo gaarne tot Java's hoofdstad zouden willen maken. De Regeering heeft in verschillende opzichten hare medewerking bij dit eenigszins fantastische plan verleend. De bekende, of liever onbekende, B. V. moet vanuit Bandoeng bestreden worden en zoo zijn het Departement van Oorlog en zijn organisaties er gevestigd, terwijl ook in de stad en omgeving een deel van het leger geconcentreerd is. Het Departement van Gouvernementsbedrijven is er gekomen met veel bureau's, die daarmede samenwerken. Talrijke werkplaatsen en filialen van handelszaken zijn door den „boom" gelokt naar Preangers hoofdstad. Verschillende scholen, voor allen Bandoengs' glorie: de Technische Hoogeschool, zijn er gevestigd. In dat alles ligt, waar het in zoo korten tijd is gegroeid, iets Amerikaansch stimuleerends en dat zit er ook in de lucht! Batavia en vooral Buitenzorg trekken een beetje den neus op voor dezen, boven zijn krachten gegroeiden parvenu onder Java's steden en zijn niet altijd vriendelijk voor zijn verdere promotie gestemd. En toch: hebben zij, die de stad trachtten groot te maken, in den grond niet in vele opzichten gelijk? Hier heeft men in schitterende omgeving een goed aangelegde stad gebouwd op een hoogvlakte, waar het overdag niet drukkend heet is, waar men geen koude nachten kent als in de hogere bergstreken, maar toch des avonds geniet van een aangenaam opwekkende afkoeling; is het niet veel aangenamer voor vele ambtenaren en particulieren, die er hun werk kunnen verrichten, dit daar te doen, liever dan in de heete atmosfeer der lage streken aan de kust? Het kost aan bouwen en overplaatsing veel geld en het gouvernement vooral doet zulke dingen niet goedkoop, maar dit daargelaten, moet er dunkt mij veel voor

te zeggen zijn, bureau's, wier werk hier even goed als elders kan worden verricht, naar Bandoeng over te brengen. Voor ouderen van dagen, die niet naar het moederland willen terugkeeren, is de stad in ieder geval in veel opzichten een uitverkoren verblijfplaats.

De hygiënische verzorging der steden en ook trouwens op het land, is in het algemeen zeer verbeterd; riolering en vooral de voorziening met uitmuntend drinkwater heeft de cholera in de groote havenplaatsen practisch doen verdwijnen. Ook in het binnenland komt deze gevreesde ziekte veel minder voor. Het nieuwere beheer der gemeenten, door de gemeenteraden, heeft ten deele nuttig gewerkt, waar de uitvoerende macht in flinke handen is: goede burgemeesters zijn daar even gezocht als hier! Over kostbaar beheer wordt ook daar gemopperd; het is natuurlijk zeer moeilijk in groote steden met kleine Europeesche bevolking en weinig belastingbetalers aan moderne eischen te voldoen. Uiterlijk grootsteeds is, wat het straatverkeer betreft, dat overal ook in kleinere plaatsen buitengewoon druk is, de overvloed van verkeersagenten; de Javaan met zijn onverstoorbare kalme is voor dit baantje buitengewoon geschikt en geniet zelfs van de chic van een donker gekleurde, wollen uniformjas, waarin men hem dikwijls gestoken heeft!

Door de verkeersagenten kom ik op het verkeerswezen terug en daarmede op de cultures.

Voor al in de bergstreken hebben verkeer en transport van het automobilisme geprofiteerd en bij de ontwikkeling der bergcultures is het van groot voordeel voor de Europeesche beheerders, dat zij gemakkelijk contact met de meer bewoonde wereld kunnen verkrijgen, en dientengevolge hun werk met meer succes kunnen doen. En welk een werk is hier in de laatste halve eeuw verricht! Schitterende aanplantingen van thee, kina en koffie bedekken heuvels en bergen dikwijls tot op hoge kruinen. De koffie-cultuur moge helaas met steeds nieuwe moeilijkheden te kampen hebben, die hare uitbreiding en op vele plaatsen zelfs hare instandhouding in den weg staan, de thee-cultuur heeft zich sterk ontwikkeld. In de kinderjaren dezer cultuur waren Parakan-Salak en Sinagar namen, die een aanwijzing gaven van komende mogelijkheden, als men thans den naam Malabar noemt; rijzen bij wie Java in de laatste jaren bezocht, herinneringen aan de wonderen van het centrale Preanger bergland. Gedurende uren kan men er per auto rijden te midden van een bonte afwisseling van theetuinen, met hun schilderachtig, kleurig gedoe van theepluksters, met omgevingen van drukke dessahs, landhuizen (en keurige fabrieken, waarbinnen in bont gewoel en gewerk van menschen en werktuigen de groene blaadjes zich laten vervormen tot het geurig product, dat den naam van deze ondernemingen ver over de aarde verbreidt. En daartusschen de afwisseling van oerboschen met verrukkelijke bergmeertjes, kina-ondernemingen, koffieaanplantingen en de terrassen van sawahs met weelderige rijst.

Vindt men in het westelijke bergland vooral de thee als culture van den nieuweren tijd, welke welvaart verspreidt in den grooten kring van inlandsche bewoners, in de lagere streken van Midden- en Oost-Java de tabak als Europeesche en ten deele Inlandsche landbouw van groote beteekenis, het meest wordt hij, die Indië van vroeger kende, getroffen door de groote ontwikkeling van de bosch-cultuur, vooral van de rubber-cultuur, die trouwens evenals de tabakcultuur door die van Sumatra op zijde en voorbij gestreefd wordt. Vooral in de rubbercultuur heeft het buitenlandsch kapitaal een belangrijk aandeel; buitenlandsche beheerders hebben op Java o.a. op de bekende Pamanoekan en Tjasselanden prachtige aanplantingen tot stand gebracht welke nog dagelijks, ondanks de minder gunstige omstandigheden, waaronder deze cultuur tot voor korten tijd leed, uitgebreid worden. Tot voor weinig jaren — vooral in deze cultuur leeft men snel! — nam ons

Indië in de rubberproductie een bescheiden plaats in, thans bijna de eerste. En het is voor de inheemsche bevolking een voorrecht, dat ze van goede Europeesche leiding en voorbeeld heeft kunnen profiteren, want op geen ander gebied heeft zij met een nieuwe cultuur zooveel succes gehad. Vooral voor de inlandsche planters, die op technisch gebied niet uitblinken, is het dunkt mij van groot belang, dat de ruwe latex thans niet meer onmiddellijk behoeft te worden verwerkt, maar op eenvoudige wijze voor het vervoer over groote afstanden geschikt gemaakt, naar dé rubberfabrieken in Singapore of Amerika kan worden geëxporteerd.

Iets dergelijks geschiedt, gelijk algemeen bekend, sedert vele jaren met het voornaamste exportproduct der inlanders: copra, uit de vrucht van den cocospalm of klapperboom gewonnen. Bij deze ging de ontwikkeling in omgekeerde richting: de verwerking, welke oorspronkelijk alleen geschiedde in Europa, maakte plaats voor die in Indië. Een groote uitbreiding der klapperpalm-cultuur was hiervan het gevolg, in sommige streken van Java is het aanzien van het landschap daardoor geheel gewijzigd. Welk een ideaal product voor dit luchthartig gelukkige, tropische volk! Is er iets mooiers denkbaar dan in genoeglijk gemijmer of gepraat zijn strootje te rooken in de schaduw en onder het bladergeritsel van den klapperboom, die regelmatig van maand tot maand de kostbare vruchten levert, die voor een groot deel direct en indirect in het levensonderhoud van den bezitter voorzien? Voor het oogeblik, laat ons hopen voor niet al te langen tijd, is aan veel van dat moois een einde gemaakt. Door de daling der olieprijsen en andere omstandigheden ging het slecht met de Indische fabrieken. De Europeesche kapitalist zag de waarde zijner belegging in oliëfabricage tot verdwijnen toe verminderen, de inlander zag den prijs van zijn product dalen in bijna dezelfde mate. Dit laatste is voor andere cultures op sommige plaatsen van voordeel geweest, daar het aanbod van de hoognoedige werkkrachten steeg en, waar de werkzaamheid van den klapperboom-bezitter tengevolge der gewijzigde conjunctuur weder meer geprikkeld werd, was ze voor hem moreel waarschijnlijk niet van nadeel!

In de laatste jaren is, vooral op Sumatra's Oostkust, een nieuwe cultuur op dit gebied ontstaan, die van den oliëpalm, welke een goede toekomst schijnt tegemoet te gaan. In dat merkwaardige land van Deli en Langkat, bij wier namen de Hollander meestal alleen aan tabak, hoogstens ook aan petroleum denkt, komt de wonderlijke rijkdom en veelzijdigheid onzer tropencultures eerst recht aan het licht. Daar vindt men in kort bestek, van de bergen naar de vlakke afdalende, op groote schaal aanplantingen van thee, rubber, agave, oliëpalmen en eindelijk het hoofdproduct: tabak met haar merkwaardige cultuur in deze streken, waar tabak slechts eens in de tien jaren geplant wordt op dezelfde gronden, die in den tusschentijd een aanblik opleveren van volkomen wildernis. Struiken en boomgewas schieten welig op, totdat met groote moeite en zorgen dat alles weer gerooid wordt en het land voor bebouwing gereed gemaakt, daarna uit de kweekbedding gepland, over eenige maanden het product levert, dat eerst na uiterst minutieuse behandeling, bereiding en sortering geschikt is voor de wereldmarkt. De „millioenen van Deli" liggen waarlijk niet voor het grijpen!

(Wordt vervolgd).

C. F. STORK.

NOG EENS: DE MIDDENSTANDBANKEN.

Nu mijn artikeltje over het Middenstandsbankwezen de eer te beurt valt in dit blad van twee zijden te worden bestreden, past mij een wederwoord. Ik zal mij daarbij beperken tot een bespreking van de gemaakte opmerkingen en trachten mij niet te laten verleiden tot een dieper gaande bespreking van het

onderwerp; de tijd ontbreekt mij thans daarvoor, terwijl andere opmerkingen over mijn publicatie, die mij rechtstreeks bereikten, mij wellicht spoedig tot een verdere beschouwing aanleiding zullen geven.

Mr. W. ziet in mijn betoog allereerst een aanval op het grootbankbedrijf, tenminste hij meent dat tot driemaal toe te moeten constateeren. Heb ik daartoe aanleiding gegeven? Ik heb indertideel met waardeering over de werkzaamheden indergande gesproken, de bankconcentratie als een eisch der noodzakelijkheid beschouwd, om tenslotte alleen te constateeren, dat er een zekere categorie van menschen bestaat, voor wie de gewone provinciale bankinstelling, om bijzondere redenen, niet de meest aangewezen bankier is. Ik meen, dat Mr. W. het begrip „philippica" misbruikt, wanneer hij het hier toepast, waar gewezen wordt op het in één opzicht falen van een overigens voortreffelijk werkende organisatie. Dat dit werkelijk mijn standpunt is heb ik reeds eerder doen blijken, toen ik ter andere plaatse vooropstelde: „de middenstandsbank is geen strijdorganisatie" hetgeen overigens, ook in eigen kring, zeer ten onrechte wel eens gemeend wordt. Grootbanken en middenstandsbanken vervullen beide een eigen taak, zij behooren elkaar aan te vullen en zij kunnen, waar zij elkaar op het grensgebied ontmoeten, zonder afgunst samengaan, overtuigd van beider bestaansrecht.

Wanneer ik nu op het gebied van de practijk kom, waarop de gemaakte opmerkingen zich bewegen, moet ik nadrukkelijk vooropstellen, dat de verschillende groepen van middenstandsbanken in zóó los verband tot elkaar staan en zoowel in beginselen als in practische werking zoo zeer verschillen, dat mijn verder betoog *alleen geldt voor de neutrale middenstandsbanken, werkende onder de Algemeene Centrale.*¹⁾

Ik kom nu tot de bestrijding van wat Mr. W. noemt mijn eerste bewijsvoering: dat door de bankconcentratie de kleinere credieten in 't gedrang kwamen. Mij dunkt, als mijn geachte tegenstander erkent, „dat er zonder twijfel eenige juistheid in is", hoewel het dan niet zoo erg zou zijn als mijn betoog zou doen vermoeden, dat mijn zaak tamelijk sterk staat! De practijk is trouwens daar om het te bewijzen. Het grootste gedeelte van het millioenen-bedrag, dat de middenstandsbanken de laatste jaren aan credieten hebben verstrekt, was elders niet onder te brengen. Wij moeten vaker de veronderstelling hooren, die ook Mr. W. voor den geest zweefde, hoewel hij haar uit hoffelijkheid in de pen hield, dat dit in de eerste plaats komt, omdat de middenstandsbanken crediet verleen, waar de provinciale bankfilialen „in de kwaliteit van debiteur en onderpand" bezwaar vinden. Welnu, op ongedachte wijze neemt de heer Philips in hetzelfde nummer van dit blad den handschoen voor mij op. Hij verwijt den Middenstandsbanken juist zware voorwaarden wat betreft dekking. En terecht! Dit verwijt wordt door ons als een compliment aanvaard. Immers wie hier de grens van philanthropie overschrijdt, door met de credietverleening te faciel te zijn, zou economisch zeer onjuist handelen en bovendien — zijn eigen graf graven. Met voldoening kan dan ook worden worden op een reeks gevallen van middenstandsbanken, die een volkomen gedekt crediet bij een middenstandsbank aanvroegen om hun blanco crediet bij een andere bank af te lossen.

Ik ben hiermede ongemerkt aangeland bij het tweede gedeelte van Mr. W.'s bestrijding, dat loopt over de oorzaken van de credietopzegging bij de bankfilialen. Het ware eenzijdig, deze toe te schrijven *alleen* aan

¹⁾ Bovenstaand artikel werd geschreven, toen mij nog niet bekend was, in welke moeilijkheden de Hanzebanken verkeerden. Toen mij dat ter oore kwam en ik de drukproef ontving, meende ik te moeten volstaan met de zinsnede, waarin de nadruk wordt gelegd op de onafhankelijke positie van de verschillende groepen middenstandsbanken, te doen cursiveeren. N.

internationale financieringen en wanneer ik, door een sterk sprekend voorbeeld op den voorgrond te plaatsen, te veel dien indruk heb gewekt, spijt mij dat. Voorop staat echter, dat credietopzegging in de provincie in sterke mate heeft plaats gehad. Daarbij is bepaald de indruk gewekt, dat uit begrijpelijke utiliteitsoverwegingen, de het gemakkelijkst te liquideeren credieten werden opgezegd, zoodat de middenstandsbanken niet de relatief minst begeerenswaardige posten naar zich toe zagen vloeien.

Wanneer Mr. W. mij nu eenzijdigheid verwijt, waar ik deze verschuiving toeschrijf aan de internationale relaties der grootbanken en bankfilialen, wil ik daartegen twee dingen aanvoeren.

In de eerste plaats een vraag. Neemt Mr. W. het begrip internationalen invloed niet te nauw? Hij spreekt van een teruggang der vreemde gelden via een geslonken vertrouwen bij het publiek. Hij spreekt echter niet van de oorzaken van het geslonken vertrouwen. Zou the man in the street de toch in de kern van de zaak zoo soliede Nederlandsche grootbanken over de tong hebben laten gaan, omdat ook ten onzent niet alles couleur de rose was, of omdat er al te veel gesproken werd van millioenen belangen bij zekere ondernemingen als Jurgens, Compania, Insulinde Olie, Vereen. Conserven, Kon. Lloyd, soms gelijk aan of grooter dan het maatschappelijk kapitaal der betrokken bank?

En wat de emissies betreft. Hoeveel van de binnenlandsche industrieën, die in de laatste jaren met haar papier aan de markt kwamen, werkten of wilden gaan werken voor export? Zouden deze en de vele andere kleinere ondernemingen gelegenheid gevonden hebben een beroep te doen op de kapitaalmarkt, wanneer de oude toestand was blijven bestaan, dat de zelfstandige, plaatselijke kassier (en de notaris!) het overtollige geld tot zich trokken? Deze hielden het geld liquide of zetten het hoogstens op hypotheek uit, de banken en hun filialen brachten de verschuiving naar de beleggingsmarkt. Ik wil nu in het midden laten of dit een gelukkige wijziging was of niet, doch zeker is, dat van de geboden gelegenheid een zeer ruim gebruik is gemaakt en dat de provinciaal verleid werd beleggingen te zoeken, waarvan hij zich liever verre had moeten houden.

In de tweede plaats een opmerking. Ik sprak terloops ook over andere bezwaren, die de techniek van het moderne provinciale bankbedrijf aankleven. Dat ik daarover verder ben heengegleden vond juist zijn oorzaak in mijn streven, mijn betoog vrij te houden van iederen aanval. Er is veel gebeurd, dat tot gerechtvaardigde critiek aanleiding zou kunnen geven. Maar wie zal, nu de economische toestand zich zóó anders ontwikkeld heeft, dan de meesten enkele jaren terug voorzagen, verwijten gaan maken? Bovendien zouden voorbeelden genoemd moeten worden, die, bij bestrijding, weder als uitzonderingsgevallen voorgesteld zouden kunnen worden.

Maar bovendien, wanneer ik het tegenpleidooi aandachtig lees, kom ik tot de conclusie, dat ons meeningsverschil is terug te brengen tot een onvolledigheid mijnerzijds. Wanneer ik de zaak als volgt stel, heeft Mr. W. er dan zooveel tegen in te brengen?

De bankconcentratie werkte in de richting van credietconcentratie en leidde tot uitstooting van een aantal kleine en minder loonende credieten. Anderzijds werd de credietuitzetting onder de grootere provinciale bedrijven, niet het minst de industrie, krachtig uitgebreid. Verband met het toenmaals welig bloeiende emissiebedrijf mag niet ontkend worden.

Daarop komt de wereldcrisis. De hoofdbanken betrokken in groote, vaak internationale financieringen, zien een groot beroep gedaan op haar expansievermogen. De bankfilialen ondervinden in tweeërlei opzicht den terugslag: voor het publiek vertrouwen heeft de nieuwe constellatie meer kwetsbare

plekken gekregen; bij het doorwerken der crisis slinken de beschikbare saldi op natuurlijke wijze, allereerst bij de ook voor het buitenland werkende ondernemingen.

De sterk in de hand gewerkte credietuitzetting kan nu niet gehandhaafd blijven. Vele credieten, waaronder de belangrijkste, blijken door de omstandigheden bevroren te zijn. Dit dwingt tot opzegging van goede, liquide, provinciale credieten.

Ziehier den gang van zaken wat meer uitgewerkt. De sprong van Batavia naar de credietopzegging in de provincie moge wat groot geweest zijn en daarom het verband verloren schijnen, ik blijf ook nu, op grond van mijn ervaring, tot dezelfde conclusie komen.

Ik nader nu het slot van het betoog van Mr. W. en denk dan aan hetgeen het Algemeen Handelsblad bij de aankondiging van mijn artikel schreef. Het zou een illusie zijn, dat de Nederlandsche Middenstand zich vrij zou kunnen houden van de invloeden eener internationale crisis. Wel waarlijk, dat zal men mij ook niet hooren zeggen! Mijn betoog strekt alleen hiertoe, dat de Middenstand uit den aard van de zaak al genoeg te dragen heeft van de onafwendbare gevolgen eener crisis in het ingewikkeld raderwerk onzer samenleving, doch dat hij daarom door samenvoeging zijner krachten (coöperatie) moet trachten zich vrij te houden van risico's, die bij anderen thuis behooren en waarvan hij zich kan bevrijden.

Tenslotte, waarde Mr. W. zijt gij nu waarlijk naïef of is het tactiek te vragen, of mijn zeer algemeen gehouden artikeltje *alle* bestaansredenen van het Middenstandsbankwezen opnoemt? En dat nog wel, terwijl ik uitdrukkelijk verklaard heb, ditmaal slechts één zijde van de zaak te willen behandelen! Maar ik wil Uw weetgierigheid ook nu niet geheel onbevredigd laten en, evenals de vorige maal op zuiver sociaal-economisch terrein blijvend, nog één tipje van het geheimzinnig gordijn oplichten.

Ik zal mij dan voorzichtig uitdrukken, want gij stelt mij natuurlijk voor mijn conclusies aansprakelijk! En terecht.

Het is niet te zeggen, welk belangrijk gedeelte van de ongeveer 100 millioen gulden, waarover de middenstandsbanken beschikken afkomstig is van andere banken, spaarinstellingen, rijksinstituten enz. Maar voor ieder, die weet op welke wijze die gelden langzaam bijeen zijn gebracht door organisatorische propaganda, is het geen vraag, maar een vaststaand feit, dat een zeer belangrijk deel nog zou liggen in winkellade of linnenkast, in de kous of wellicht in den pot van Harpagon zonder de actie der Middenstandsbanken. Dat dit economisch een nuttig resultaat is, zal wel niemand bestrijden. En geen andere bankgroep had dit resultaat ooit kunnen bereiken, omdat de coöperatieve grondslag, het beroep op het standsbewustzijn en op de noodzakelijkheid van eigen vrijmaking, daarvoor onmisbaar waren.

Van geheel anderen aard is de opmerking van den Heer Philips, een der plaatselijke bankiers, die een plaats inneemt tusschen de beide zoo vaak genoemde bankgroepen. Hij spreekt niet over het economisch bestaansrecht, doch over de sociale en ethische betekenis.

Wanneer ik nu apodictisch verklaar, dat de Heer Ph. het mis heeft, ligt het allerminst in mijn bedoeling te gaan strijden met: 't is wel en 't is niet. Gevallen als de Heer Ph. bedoelt zullen er ongetwijfeld zijn. Andere gevallen zou ik daar tegenover kunnen stellen. Wij moeten echter de groote lijn in 't oog houden. Miskent de Heer Ph. echter niet ten eenen male de mentaliteit van onze Nederlandsche natie, als hij meent, dat „vele middenstanders, bij dezelfde voorwaarde voor dekking, goedkoopere crediet kunnen vinden bij het oorspronkelijk bankwezen?" Zouden dan zoovele duizenden zakenmensen met zoovele millioenen crediet den duurderen en dus slechteren

weg gekozen hebben, alleen voor het plezier van bij de middenstandsbanken te zijn?

De Heer Ph. kijkt wellicht naar plaatselijke omstandigheden, maar over het geheel logenstraffen de feiten zijn veronderstelling.

Tenslotte een kleine opmerking ter rectificatie. De groepeerings van namen van bankinstellingen in mijn eerste artikel geeft aanleiding tot de opvatting, dat de Friesche Bank geaffilieerd zou zijn aan de Amsterdamsche Bank, hetgeen niet het geval is. Gaarne verbeter ik den wellicht verkeerd gewekten indruk.

De Redactie zeg ik beleefd dank voor de afgestane plaatsruimte, den lezer voor zijn geduld!

Amsterdam.

Mr. J. NOLEN.

[Wij hebben den schrijver van de in bovenstaand artikel in de eerste plaats genoemde beschouwingen in de gelegenheid gesteld nog enkele opmerkingen te maken. Deze volgen hieronder. — Red.]

Het zij mij vergund met een enkel woord op Mr. Nolen's nadere uiteenzetting te reageeren. In korte trekken blijft de quintessens van zijn betoog deze: het internationale karakter van het grootbankbedrijf (resp. van zijn groote relaties) brengt mee, dat een internationale crisis zich binnen korten tijd aan het nationale bedrijfsleven mededeelt met het gebruikelijke gevolg van creditrestricties over de geheele lijn van hoofdstedelijke en provinciaal bankbedrijf. Tegen deze noodlottige ontwikkeling helpt slechts één middel, n.l. onderlinge samenwerking van het kleinbedrijf in den vorm van een coöperatief middenstandscrediet. Het valt te betreuren, dat deze stelling door Mr. Nolen nog niet nader is uitgewerkt, aangezien de effectiviteit van het aangeprezen serum twijfelachtig schijnt. Ware dit niet zoo — men zou den geachten voorvechter van het middenstandsbankbedrijf kunnen gelukwenschen met een ontdekking, die het ei van Columbus nabijkomt.

Het spijt mij echter, dat ik het economisch wereldbestel iets minder simplistisch zie dan hij. Het wil mij namelijk nog steeds voorkomen, dat een crisis als de tegenwoordige, welke behalve in de geweldige kapitaalvernietiging gedurende een aantal jaren haar oorsprong vindt in een bewuste negatie van erkende economische grondbeginselen, niet kan nalaten de maatschappij in al haar geledingen aan te grijpen. Geen bankorganisatie is zoo volmaakt of zij weerspiegelt in haar werking deze catastrophale verhoudingen. Dit geldt voor het huidige provinciale bankbedrijf zoo goed als voor het middenstandscrediet. Als de fundamenten van den wereldhandel worden geschokt of omvergeworpen, zal het ragfijne credietweefsel, dat zich er over heeft uitgespreid, noodzakelijkerwijs ook scheuren vertoonen. Geheel daarlatende of de kapitaalsconcentratie van de laatste jaren in deze een overwegende rol heeft gespeeld, is het toch niet redelijk om aan te nemen, dat de krachtige economische ebbe — in haar wezen internationaal en universeel — precies daar halt zou kunnen houden, waar het Middenstandscrediet begint. Ik kan dan ook niet anders dan nog eens de woorden van het Algemeen Handelsblad onderstrepen. De internationale risico's, waarover Mr. Nolen het heeft, zijn risico's, die uit de belangrijke positie van ons land in het wereldverkeer rechtstreeks voortvloeien. Zij drukken niet op enkele Nederlanders of op enkele Nederlandsche bedrijven, doch krachtens hun aard op het geheele volk. Een organisatie te willen scheppen, die het Nederlandsche kleinbedrijf in tijden van hoogconjunctuur wel de voordelen wil doen plukken, doch bij neergaande conjunctuur niet de nadeelen, schijnt mij een taak toe, die onuitvoerbaar zal blijken. Ik vrees, dat ook Mr. Nolen vroeg of laat tot deze overtuiging zal moeten komen.

Mr. Dr. W. M. W.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijke overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen over de maand Mei 1923, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van Mei 1922.

De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen brachten in totaal op f 1.142.548.881 waarvan f 792.396.951 op rekening komt van eerstgenoemde heffing.

Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het leeningfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geen verzwaring van belastingdruk medebrachten — is in totaal eene som van f 1.462.362.674 ontvangen uit belastingheffing, die haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 40.753.423 op tegen f 42.485.801 in Mei 1922 en vertoonden mitsdien een achteruitgang van f 1.732.378, ondanks de opbrengst ad f 1.138.777 van den tabaksaccijns, welke in Mei 1922 nog geen baten afwierp. De totale opbrengst in de afgelopen maand overtrof de raming met een bedrag van f 6.965.506.

De opbrengst over de eerste vijf maanden van 1923, de tabaksaccijns medegerekend (welke in die maanden f 7.276.114 opracht) overtrof de opbrengst over de overeenkomstige maanden van 1922 (toen de tabaksaccijns nog niet geheven werd) met een bedrag van f 3.683.647, terwijl de raming met een bedrag van f 13.984.154 werd overschreden.

In vergelijking met Mei 1922 vertoonden in Mei 1923 de grondbelasting, de personeele belasting, de bier- en de geslachtaccijns, de rechten van successie, van overgang en verlijden en van schenking en de Domeinen een hooger opbrengstcijfer. De overige middelen, waarvan vooral zijn te noemen de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting, liepen alle terug.

Evenals de beide vorige maanden is ook de afgelopen maand de inkomstenbelasting met een vrij belangrijk bedrag ten achter gebleven bij de opbrengst in de overeenkomstige maand van het vorige jaar. De maand Maart leverde f 2.169.933 minder op, de maand April f 709.673 en thans is een teruggang van f 1.710.736 te boeken. Bij vergelijking van de ontvangsten uit dit middel over de eerste vijf maanden van dit jaar (f 54.936.209) met de ontvangsten over de overeenkomstige maanden van het vorig jaar (f 55.307.582) moet gelet worden op de bedragen, zooals die zich als volgt over de verschillende dienstjaren splitsen:

	Jan. t/m. Mei 1922	Jan. t/m. Mei 1923
1920/1921	f 5.325.970	f 1.611.358
1921/1922	„ 49.833.610	„ 11.239.800
1922/1923	„ 210	„ 42.084.860

De toename der grondbelasting blijft voortduren. Deze maand bedroeg de vermeerdering f 34.779 terwijl de raming werd overschreden met een bedrag van f 765.203. De toename houdt verband met de vluggere invordering.

De andere directe belasting, die eene meerdere opbrengst geeft te zien, is de personeele belasting. Van f 1.208.747 steeg dit middel tot f 1.799.678. De raming ad f 2.016.667 wordt echter nog niet bereikt.

De minder gunstige resultaten van het particuliere bedrijf weerspiegelen zich in de vermindering van de bate uit de dividend- en tantiëmebelasting, die deze maand f 86.679 bedroeg. Met uitzondering van de maand Februari 1923, toen een abnormale hooge opbrengst was te boeken, loopt dit middel sinds November 1922 achteruit.

Opvallend is de teruggang van de vermogensbelasting met f 1.099.289 vermoedelijk een gevolg van de voorloopige aanslagregeling.

Tot de accijnzen komende, is op te merken, dat alleen de bier- en de geslachtaccijns een hooger opbrengstcijfer vertoonden. De bieraccijns nam toe met f 94.082, welke meerdere opbrengst evenwel weder geheel gecompenseerd wordt door de mindere opbrengst van den gedistilleerdaccijns (f 125.119). De stijging

der vleeschprijzen is waarschijnlijk oorzaak van de vermeerdering van den geslachtsaccijns met f 160.647.

De vermindering van den wijnaccijns, welke deze maand f 63.625 bedroeg, wordt, evenals de vorige maanden, verklaard door den verminderden aanvoer uit Duitschland in verband met de Ruhrbezetting. Trager vloeide ook de suikeraccijns. Een bedrag van f 64.032 kwam de afgelopen maand minder in dan in Mei 1922. Voor de vermindering van den zoutaccijns met f 12.525 kan geen bepaalde reden worden opgegeven.

Van de beide middelen, die meer in het bijzonder den toestand in het zakenleven weerspiegelen, liepen de zegelrechten van f 1.629.018 op f 1.525.103 terug, terwijl de registratierechten verminderden met f 184.531.

Slapte in den handel, mede als gevolg van de Ruhrbezetting, is oorzaak, dat de invoerrechten en de statistiekrechten respectievelijk f 810.962 en f 71.252 voor de schatkist minder opleverden. De loodsgelden daalden van f 235.267 tot f 174.618.

Van de overige middelen moeten nog genoemd worden de successierechten, die meer dan 2 miljoen gulden boven de raming bleven en eene meerdere opbrengst van f 598.753 te zien gaven. Het wisselvalige van deze bate behoedt echter voor optimistische verwachtingen ten aanzien van den loop van deze belasting.

De algemeene malaise is oorzaak, dat de opbrengst van de tabaksbelasting het vrij aanzienlijk bedrag van f 527.890 beneden de raming bleef.

AANTEKENINGEN.

De in Nederlandsch-Indië op de „Koninklijke” uitgeoefende belastingdruk. I — In verband met de indiening van het Wetsontwerp tot verlenging der productebelastingen voor 1923¹⁾ en invoering van een aardoliebelasting voor dat jaar is door den Minister van Koloniën het gevoelen ingewonnen van de Commissie van Advies inzake Aardolieaangelegenheden. Deze Commissie, welke gelijk bekend is samengesteld uit de heeren Patijn, voorzitter, Van der Houven van Oordt, Limburg, Middelberg, Van Rijkevorsel en Wenckebach, leden en Vigelius, Secretaris, heeft bij haar advies van 3 Maart 1923 te kennen gegeven, dat naar haar meening van invoering der aardoliebelasting ware af te zien.

Bedoeld advies is — behoudens weglating, in overleg tusschen den Minister en den voorzitter der Commissie, van enkele voor publicatie minder geschikte, voor de strekking van het betoog niet onmisbare gedeelten — als bijlage aan de Memorie van Toelichting bij genoemd wetsontwerp toegevoegd, evenals de beschouwingen, welke, naar het den Minister voorkwam, in hoofdzaak tegen de inzichten van de Commissie waren aan te voeren. Daartoe door den Minister in de gelegenheid gesteld, heeft de Commissie in deze weerlegging aanleiding gevonden om hare inzichten andermaal voor zooveel noodig in het licht te stellen, welke nadere beschouwingen ten slotte op de voornaamste punten door den Minister alsnog in een tweede Nota van zijne zijde aan eene beknopte bespreking onderworpen zijn. De laatste twee bescheiden werden eveneens aan de Memorie toegevoegd.

Het advies, waarmede deze belangrijke gedachtenwisseling, welke veel te uitvoerig is, om hier in haar geheel te worden overgenomen, is aangevangen, bevat eerst enkele meer algemeene beschouwingen over de belasting der petroleum-industrie in Indië, waarbij naar het oordeel der Commissie niet alleen een fiscaal probleem, doch een belangrijk vraagstuk van veel verdere strekking, het economisch regeeringsbeleid betreffende, in het geding komt. Vervolgens wordt uitvoerig ingegaan op de kwestie van de in 1922 door de Bataafsche met haar zustermaatschappij,

¹⁾ Tweede Kamer, Zitting 1922—1923, No. 468. Vergelijk ook pag. 289 van het nummer van 13 Juni jl.

de Nederlandsch-Indische Industrie en Handelmaatschappij, om fiscale redenen gesloten overeenkomst, waarbij de verhouding tusschen deze twee werd gewijzigd, welke overeenkomst door den minister „in wezen irreal” wordt genoemd. Het schijnt de Commissie niet twijfelachtig, dat door den Minister een rechtstreeksch verband wordt gelegd tusschen de gevolgen voor den fiscus van het sluiten dezer overeenkomst en het bedrag, waartoe de aardoliebelasting zal worden geheven.

Tenslotte wordt dan de ontwerp-ordonnantie behandeld, waarna de Commissie tot de volgende conclusies komt:

(82) *Resumeerende* spreekt de Commissie als haar gevoelen uit:

dat het in beginsel geen aanbeveling verdient naast de inkomstenbelasting een afzonderlijke aardoliebelasting als correctief in te voeren;

dat zij betwijfelt, of de rechtsgrond, waarop laatstbedoelde belasting wordt voorgedragen — nl. onvoldoendheid van het administratief apparaat voor een zuivere toepassing van de inkomstenbelasting — wel strookt met de feiten, gelijk deze zich in het gegeven geval voordoen;

dat de invoering van deze heffing een ongunstigen invloed zou oefenen op de ontwikkeling van de aardolie-industrie in Nederlandsch-Indië en in het algemeen op de toestrooming van kapitaal naar dat land;

dat de voorgenomen belasting bovendien, wegens de bijzondere omstandigheden, die zich in zake de aardolie-industrie in Nederlandsch-Indië voordoen, niet in overeenstemming is te brengen met verstandig Regeeringsbeleid;

dat, waar deze belasting wordt voorgedragen als correctief op de inkomstenbelasting, het bedrag, waartoe zij ingevolge het ontwerp zal worden geheven, niet is te verdedigen;

dat de verordening uit belastingtechnisch oogpunt niet aan redelijke eischen voldoet, aangezien de voorschriften, die als waarborg tegen onduiking bedoeld zijn, onuitvoerbaar zijn te achten.

Wij zullen ons nu verder bepalen tot het in de algemeene beschouwingen aan de orde gestelde, veelomstreden punt van den omvang van den in Nederlandsch-Indië op de „Koninklijke” uitgeoefende belastingdruk. De Commissie schrijft hierover in §§ 16—29 van haar advies:

(16). De Commissie heeft zich moeite gegeven om na te gaan, in hoeverre juist is de herhaaldelijk van de zijde der „Koninklijke” geuite bewering, dat de petroleumondernemingen in Indië reeds zwaarder belast zijn dan in eenig ander land ter wereld. Zij beschikt dienaangaande, behalve over de door de „Koninklijke” in hare laatste jaarverslagen openbaar gemaakte cijfers, over gegevens, welke haar, op verzoek, deels door de afdeling Handel van het vroegere Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel, deels door de Directie van evengenoemde maatschappij zijn verstrekt.

(17). Ofschoon er niet de minste reden is om te veronderstellen, dat van laatstgenoemde zijde opzettelijk onjuiste gegevens zouden zijn overgelegd, beseft de Commissie niettemin, dat het van de „Koninklijke” verkregen materiaal, als van de belanghebbende zelve afkomstig, niet onvoorwaardelijk als grondslag voor Regeeringsmaatregelen is te aanvaarden. In meerdere mate zal men dit kunnen doen met de gegevens, welke door de afdeling Handel voornoemd zijn verstrekt, al zijn die vaak niet voldoende volledig en overzichtelijk om daaruit volkomen juiste gevolgtrekkingen te maken.

(18). Hoe dit zij, de Commissie acht het dienstig eenige van deze gegevens en cijfers ter kennis te brengen van Uwe Excellentie; immers zij leveren een sterk sprekend beeld en zijn, waar het vraagstuk van de belasting der aardolieindustrie reeds jarenlang aanhangig is, vermoedelijk op de meeste punten aan Uwer Excellentie's Departement te controleren.

(19). In het Voorloopig Verslag betreffende de begroting van Nederlandsch-Indië voor 1923 komt een opmerking voor, ontleend aan het jaarverslag der „Koninklijke” over 1920, waarin werd medegedeeld, dat de dochtermaatschappijen dezer maatschappij over genoemd jaar aan belastingen in Indië en Nederland, naar het zich toen liet aanzien, 38,7 miljoen zouden moeten betalen, tegenover 41,4 milioen in andere landen, hoewel de olieproductie in Indië slechts 1/5 bedroeg van haar geheele productie. Op blz. 10 der Memorie van Antwoord voert Uwe Excellentie terecht aan, dat deze cijfers niet veel bewijzen, aangezien

de „Koninklijke“ in Nederland belastbaar is voor de winsten uit haar wereldbedrijf, zoodat uit de gegevens, in het jaarverslag vermeld, geen conclusies kunnen worden getrokken ten aanzien van den belastingdruk in de verschillende olieproducerende landen.

Intusschen, de Commissie beschikt thans over het bedrag aan belasting (inkomstenbelasting, uitvoerrecht en cijns), door de dochtermaatschappijen der „Koninklijke“ in 1920 alleen in Indië voldaan of nog te voldoen. Dit bedrag is, blijkens opgave van Uwe Excellentie in Haar schrijven van 19 Januari jl., 2de afd., no. 6, in rond cijfer f 34.900.000,—¹⁾

Indien nu, zooals het jaarverslag vermeldt, in andere landen (i. e. buiten Nederlandsch-Indië en Nederland) aan belasting werd betaald f 41,4 miljoen en bijaldien inderdaad de olieproductie der betrokken maatschappijen in Nederlandsch-Indië slechts bedroeg 1/5 van haar totale productie, dan zou uit deze cijfers volgen, dat — Nederland buiten beschouwing gelaten — de winsten der „Koninklijke“ in verhouding tot de productie in Indië bijna 3 1/2 maal zwaarder belast werden dan gemiddeld in de andere landen, waar die maatschappij belastingplichtig is.

(20). Behalve deze vergelijking van meer algemeenen aard, moge met betrekking tot de op aardolie drukkende lasten ook nog een parallel worden getrokken tusschen Nederlandsch-Indië en een enkele uit een oogpunt van petroleumwinning zeer belangrijke landen. Onze Commissie zal zich daarbij bepalen tot die landen, waaromtrent de meest overzichtelijke en betrouwbaar lijkende cijfers werden verkregen, t.w. Noord-Amerika, Perzië en Venezuela.

(21). *Vereenigde Staten van Noord-Amerika.* Volgens opgaven, door de Directie der „Koninklijke“ verstrekt, is over 1921 door de Petroleummaatschappijen daar te lande, behoorende tot de Koninklijke—Shell-groep, aan belastingen betaald \$ 1.048.700 over een eigen productie van 1.230.300 KG. ton en een ingekochte hoeveelheid ruwe olie, groot 882.900 KG. ton. De belastingaanslag heeft dus betrekking op een veel grootere hoeveelheid olie, dan door de maatschappijen zelve is geproduceerd. Aannemende echter, dat de betaalde belastingen alleen verschuldigd zijn geweest over de zelf geproduceerde olie, verkrijgt men per ton olie een belasting van \$ 0,85 of pl.m. f 2,12²⁾

(22). Voor Nederlandsch-Indië bedroeg het totaal aan belastingen (inkomstenbelasting, uitvoerrecht en cijns), welke de „Koninklijke“ over 1921 volgens eigen opgaaf³⁾ erkent verschuldigd te zijn *, waartegenover staat een bedrag van circa *), waarop de fiscus aanspraak meent te kunnen maken.⁴⁾

(23). Bij een productie van *) KG. ton, gelijk de „Koninklijke“ in 1921 in Nederlandsch-Indië had, komt eerstbedoelde opgaaf neer op een belasting van f 10,67 per ton, terwijl naar den maatstaf van hetgeen de Indische fiscus meent te moeten ontvangen de belasting f 18,75 per ton bedraagt. Van deze twee sterk uiteenlopende cijfers is het laagste nog het vijfvoudige van hetgeen de Amerikaanse fiscus per ton olie vraagt.

(24). Wij zijn de eerste om te erkennen, dat voor een volkomen juiste vergelijking meerdere gegevens noodig zouden zijn en met de zeer uiteenlopende factoren in Amerika en Indië rekening zou moeten worden gehouden. Maar al zou men zelfs het verschil aan belasting per ton aardolie in Nederlandsch-Indië en Amerika tot de helft terugbrengen, dan blijft de Indische belasting toch nog buitengewoon hoog, in vergelijking met die in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, in welk land het belasting-

¹⁾ Ofschoon dit cijfer aangeeft het belastingbedrag van het geheele aardoliebedrijf in Nederlandsch-Indië, doch een zeer klein deel daarvan komt ten laste van andere producenten dan de Bataafsche c. s., is het voor de hier te maken vergelijking aangehouden, daar de aardoliewinning in Nederlandsch-Indië zoo goed als geheel in handen is van de Bataafsche en de daarmede verbonden lichamen.

²⁾ In verkelijkheid zal dit cijfer lager zijn, wijl een deel der totale belasting — al weet men niet welk deel — ook verschuldigd is geweest over de ingekochte olie.

³⁾ Dit cijfer, verstrekt geheel onafhankelijk van dat, voorkomende op blz. . . van Uwer Excellentie's schrijven van 19 Januari jl., 2de afd., no. 6, stemt daarmede vrijwel overeen.

⁴⁾ In deze opgaven is niet begrepen hetgeen verschuldigd was aan invoerrechten, grondrechten, personeele belasting en vast recht. De opbrengst van deze heffing legt intusschen voor de beoordeeling van den belastingdruk niet veel gewicht in de schaal.

⁵⁾ De hier in het advies voorkomende cijfers zijn, als niet voor publicatie bestemd en in verband met den inhoud van lid 23 niet verder noodig, in overleg met den Voorzitter der Commissie weggelaten.

peil in het algemeen toch zeker niet laag kan worden geacht.

(25). *Perzië.* Een vergelijking tusschen Nederlandsch-Indië en dit land met betrekking tot de op de aardolie drukkende belastingen is van groote praktische beteekenis, aangezien de Perzische olie de grootste concurrente der Nederlandsch-Indische olie is op de Oost-Aziatische markten, welke van ouds het natuurlijke afzetgebied voor deze olie vormen.

(26). Blijkens gegevens, welke ons van verschillende zijden bereikt hebben en onderling overeenstemmen, wordt in Perzië slechts één belasting van de aardolie geheven. Zij bedraagt 16 pCt. van de netto-winst.

(27). Indien men voor Nederlandsch-Indië de belastingen op de aardolie uitdrukt in procenten van de netto-winst¹⁾, komt men voor 1921 tot een percentage van bijna 22, zoo men als maatstaf neemt hetgeen de „Koninklijke“ erkent verschuldigd te zijn en tot een percentage van ruim 37, voor het geval men het bedrag aan belastingen stelt op dat, waarop de Indische fiscus meent aanspraak te mogen maken. Ook hier blijkt dus weder, dat de Nederlandsch-Indische aardolie-industrie op belastinggebied belangrijk in het uadeel is.

(28). *Venezuela.* De belasting op aardolie in dit land bedraagt 10 pCt. van de waarde der olie in de havens van uitvoer. Stelt men deze waarde, aan de hand van de voor Noord-Amerika laatstbekende cijfers op pl.m. f 28 per ton²⁾, dan bedraagt de belasting f 2,80 per ton. Zelfs het dubbele hiervan zou nog verre blijven beneden hetgeen in Nederlandsch-Indië door de petroleumindustrie thans aan belastingen moet worden opgebracht.

(29). Bovenstaande cijfers en gegevens leveren uit den aard der zaak geen volledig bewijs, doch geven in onderling verband onmiskenbaar steun aan de bewering, dat in Nederlandsch-Indië de petroleumindustrie reeds aanmerkelijk zwaarder belast is dan in andere landen. Op zich zelf ligt daarin geen volstrekt afdoende reden om van een speciale aardoliebelasting af te zien. Een beroep op de billijkheid brengt ten deze niet veel verder, omdat in vraagstukken als welke het hier geldt, de billijkheid slechts een te subjectieve maatstaf oplevert. Het welbegrepen Landsbelang moet den doorslag geven. Intusschen met het oog juist daarop acht de Commissie invoering van een aardoliebelasting naast en boven de reeds bestaande heffingen ongewenscht.

De Minister antwoordt hierop:

(29). De Commissie heeft getracht na te gaan „in hoeverre juist is de herhaaldelijk van de zijde der „Koninklijke“ geuite bewering, dat de petroleumondernemingen in Indië reeds zwaarder belast zijn dan in eenig ander land ter wereld“.

Uitgaande van de gegevens, die in het verslag der „Koninklijke“ over 1920 op blz. 12 voorkomen, en aan de hand mede van de door den ondergeteekende verstrekte cijfers omtrent de lasten, die het geheele aardoliebedrijf in Nederlandsch-Indië over eenige jaren heeft gedragen,³⁾ komt zij tot de slotsom, dat „de winsten der „Koninklijke“ in verhouding tot de productie in Indië bijna 3 1/2 maal zwaarder belast werden dan gemiddeld in de andere landen, waar die maatschappij belastingplichtig is“.

(30). In de eerste plaats dient opgemerkt, dat niet blijkt, of onder de vergeleken belastingcijfers — afgezien van het feit, dat het belastingbedrag in andere landen „geraamd“ is — gelijke factoren zijn begrepen. Zoo rekent de Commissie den cijns tot de belastingen in Indië; uit de gegevens evenwel van de „Koninklijke“ blijkt niet, of onder de belastingen in andere landen ook cijns, of wat daarvoor in de plaats treedt, begrepen is.

(31). Zelfs echter als men aannemt, dat dit laatste wel het geval is, laat de vergelijking nog geene gevolgtrekkingen toe omtrent den belastingdruk, waar immers, zooals de Commissie ook doet uitkomen, die factor door haar berekend is in verhouding tot de productie, terwijl voor dat doel vereischt zou zijn eene vergelijking in verhouding tot de *gemaakte winsten*.

(32). Zoolang men de winsten niet kent, waarover de belastingcijfers zijn berekend, kan — het behoeft geen betoog — eene vergelijking van de belastingtotalen in dat opzicht geen licht verschaffen.

¹⁾ De in het advies hier voorkomende noot, het winstcijfer over 1920 aangevende, is in overleg met den voorzitter van de Commissie weggelaten.

²⁾ Dit cijfer is ontleend aan de gegevens, opgenomen in het tijdschrift *The Oil Weekly van 20 Januari 1923* (vel 28, no. 4, pag. 36).

³⁾ Deze opgave van lasten van het geheele aardoliebedrijf bevatte de volgende gegevens:

(33). Hoezeer voorzichtigheid geboden wordt in het trekken van conclusiën, indien niet met alle omstandigheden rekening kan worden gehouden, blijkt, om uit het onderhavige betoog een greep te doen, uit de vergelijking van de belastingen in Indië met die in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, waartoe de Commissie in lid 21 van haar advies is overgegaan, en uit de gevolgtrekking, die zij daaraan ontleent.

(34). De Commissie becijfert te dier plaatse, aan de hand van haar door de „Koninklijke” verstrekte gegevens, dat in 1921 door de Koninklijke-Shell-groep in Amerika zou zijn betaald hoogstens $f\ 2,12$ per ton olie, terwijl in Indië verschuldigd zou zijn $f\ 10,67$ per ton naar de opvatting van de „Koninklijke”, echter $f\ 18,75$ per ton naar die van den fiscus.

(35). Wellicht had de Commissie het in Amerika per ton verschuldigde bedrag scherper nog kunnen benaderen door rekening te houden zoowel met de ingekochte olie, althans met een deel daarvan, als met de zelf geproduceerde hoeveelheid. Voorts schijnt zij den dollar ten onrechte tegen parikoers te hebben omgerekend.

(36). Aangenomen, dat op de ingekochte olie de helft van de normale belasting door de koopster werd betaald en de andere helft voor rekening van de verkopers kwam, zou men, den dollar omrekenend tegen den gemiddelden koers van 1921 ad $f\ 2,95\%$, volgens den opzet van, het betoog der Commissie tot het resultaat komen, dat in Amerika werd betaald $\$1.048.700$ à $f\ 2,95\% = f\ 3.102.841$ over $1.671.750$ KG ton, of per ton ruim $f\ 1,85$, derhalve nog minder zelfs dan het bedrag van $f\ 2,12$, waarvan de Commissie uitging.

(37). Het verschil met de sommen van $f\ 10,67$ of $f\ 18,75$, met inbegrip van cijns, in Indië verschuldigd of gevorderd, is inderdaad dus wel zeer groot. Indien echter de vraag beantwoord kon worden, welk bedrag in doorslag in Indië en welk bedrag gemiddeld in Amerika per ton werd *verdiend*, zou dat verschil wellicht in een geheel ander licht verschijnen.

(38). De winsten in Amerika van de Koninklijke-Shell-groep zijn niet bekend; wel echter zijn zij te benaderen aan de hand van de aan de Commissie verstrekte gegevens.

(39). Over 1921 werd in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika van naamlooze vennootschappen geheven: a. income tax, b. war-profits and excess-profits tax.

(40). De eerste belasting bedroeg over 1921 10 pCt. van het zuiver inkomen, de tweede bedroeg de som van: 10. 20 pCt. van het deel van het zuiver inkomen beneden 20 pCt. van het kapitaal verminderd met $\$3000 + 8$ pCt. van het kapitaal en 20. 40 pCt. van het gedeelte van het zuiver inkomen boven 20 pCt. van het kapitaal.

Van deze twee belastingen werd voor 1922 alleen de income tax geheven, echter naar rato van $12\frac{1}{2}$ pCt. van het zuiver inkomen.

(41). Neemt men nu aan, dat aan de beide belastingen samen over 1921 eveneens $12\frac{1}{2}$ pCt. van de winst is gevorderd — tot welke onderstelling blijkens de verhoging van het percentage in verband met het vervallen der tweede heffing alleszins aanleiding bestaat — en dat in het hiervoor becijferde bedrag van $f\ 3.102.841$ geen andere belasting begrepen was, dan zou daaruit volgen, dat in 1921 met $1.671.750$ K.G. ton olie (de gekochte olie voor de helft gerekend) eene winst is behaald van $f\ (3.102.841 : 12,5) \times 100 = f\ 24.822.728$ of van ruim $f\ 14,84$ per ton. Het spreekt van zelf, dat dit cijfer geringer wordt, indien onder het bedrag van $f\ 3.102.841$ nog andere fiscale heffingen zijn begrepen, die dan vóór de becijfering van de winst van dat bedrag zouden moeten worden afgetrokken. 1)

	1917	1918	1919	1920	1921
Inkomstenbelasting	2.932.800	5.185.400	8.110.300	29.960.500	17.158.000
Oorlogsw. belasting	614.540	1.100.000	2.595.930	—	—
Uitvoerrecht	131.000	102.000	1.019.000	2.338.000	4.548.000
Belastingen	3.678.000	6.387.400	11.725.230	32.298.500	21.706.000
Cijns	2.065.000	2.467.000	3.252.000	2.609.000	2.976.000
Totaal	5.743.340	8.854.400	14.977.230	34.907.500	24.682.000

De oorlogswinstbelasting is opgenomen voor de bedragen, die vermoedelijk aan de Indische schatkist ten goede komen.

De aanslagen in de inkomstenbelasting 1920 en 1921 zijn *voorloopig*, evenals die in de oorlogswinstbelasting.

De aanslagen in de verponding zijn niet bekend, doch voor de aardolie-industrie van weinig beteekenis. De accijns is niet opgenomen, omdat deze belasting door de binnenlandsche verbruikers wordt gedragen.

1) In *De Mijningenieur* van Januari 1923, no. 1 vermeldt de ingenieur V. Rexhäuser, dat een concessionaris in de Staten Kansas, Oklahoma en Indiana, o.m. heeft te voldoen:

(42). Indien de winst van het geheele aardoliebedrijf in Nederlandsch-Indië op rekening van de „Koninklijke” gesteld wordt en men deze winst deelt door het in lid 23 van het advies bedoeld aantal tons der in 1921 in Indië door de „Koninklijke” verkregen productie, geeft daartegenover die becijfering *een winst per ton in Indië* van $f\ 50,53$. Uitgaande van deze winsteijfers, die beide iets te hoog zullen zijn (het Amerikaanse wellicht meer nog dan het Indische), blijkt dat per ton in de U. S. A. *na aftrek der belasting netto resteerde*: $14,84 - f\ 1,85 =$ rond $f\ 13$ en in Indië — naar de door de Commissie gemaakte onderscheiding van volgens de „Koninklijke” verschuldigde en door den fiscus gevorderde belasting — respectievelijk: $f\ 50,53 - f\ 10,67 = f\ 39,86$ of $f\ 50,53 - f\ 18,75 = f\ 31,78$. 1)

(43). Hoezeer ook bij deze becijferingen eveneens niet met alle factoren rekening kon worden gehouden, bepaaldelijk niet met het kapitaal, blijkt uit de verkregen uitkomsten duidelijk, dat behoedzaamheid wordt vereischt ten aanzien van de door de Commissie getrokken vergelijking, zoowel van die tusschen de totaal-belasting in Indië en de totaal-belasting elders, als van die tusschen de belasting per ton in Indië en in de U. S. A., en dat de resultaten van eene zoodanige vergelijking bezwaarlijk kunnen dienen tot staving van de vaak vernomen voorstelling, dat de aardolie-industrie thans reeds in Indië relatief te zwaar belast zou zijn.

Eene waarschuwing trouwens voor conclusiën van dien aard ligt stellig in de overweging, dat toch zeker ook thans nog in groote mate een grond van waarheid zal liggen in de bekende uitlating van Sir Marcus Samuel, destijds president van de „Shell”, dat de Koninklijke-Shell 95 pCt. van hare winsten aan Nederlandsch-Indië had te danken.

(44). Meer aanstonds sprekend schijnt hetgeen de Commissie over de belasting in Perzië mededeelt. Terstond echter valt op te merken, hetgeen tot dusver nog buiten beschouwing is gelaten, dat het jaar 1921 voor de aardolie-industrie in Indië wat aangaat belastingen tot de ongunstigste behoort, waar onder de cijfers voor dat jaar de verhoogde uitvoerrechten voor een belangrijk bedrag medetellen, terwijl thans afschaffing van deze heffing is voorgesteld.

(45). Laat men het bedrag daarvan buiten beschouwing, dan zou het belastingpercentage in Indië, den cijns ingegrepen, aan de hand van de cijfers, waarvan de Commissie uitging, — wederom naar de door de Commissie gemaakte onderscheiding van volgens de „Koninklijke” verschuldigde en door den fiscus gevorderde belasting — moeten worden gesteld respectievelijk op 17,5 pCt. of op iets minder dan 34 pCt. Inderdaad nog een aanmerkelijk verschil met de 16 pCt. in Perzië, waarbij echter vóór alles in het oog dient te worden gehouden, dat het Perzisch percentage *constant* is, het Indische niet, met het gevolg dat de Indische heffingen alleen in het nadeel zijn bij relatief *hooge* winsten, in verhouding tot het in het bedrijf gestoken kapitaal. Zijn de prijzen en dus ook de winsten laag en stijgt uit dien hoofde de invloed van de belastingen op de mogelijkheid voor het bedrijf, om aan de concurrentie het hoofd te bieden, dan zullen in Indië bij het huidige tarief de belastingen automatisch afnemen, doch zich in Perzië met onverminderden druk doen gevoelen.

(46). Bij eene winst van 25 pCt. van het kapitaal en eene uitkeering van 70 pCt. van de winst, bedraagt in Indië de inkomstenbelasting naar de drie grondslagen met inbegrip van de 20 opcenten niet meer dan 15,55 pCt. Daalt de winst tot 15 pCt. van het kapitaal, dan bedraagt zij bij eene uitkeering van 70 pCt. met inbegrip der 20 opcenten, nog slechts ruim 11 pCt. (11,08). Het spreekt van zelf, dat ook de cijns in die gevallen gering zal zijn.

(47). Hieruit volgt, dat zodra de concurrentie scherp begint te worden en de prijzen dientengevolge dalen, de lasten in Indië al spoedig lager zullen zijn dan in Perzië. Het voor Indië bestaand nadeelige verschil in belastingdruk bij *hooge* winsten behoeft dus geen bron van ernstige bezorgdheid te zijn.

a. een vast recht van 15 cents per acre over het eerste en tweede jaar, 30 cents over het derde en vierde jaar, en 75 cents over de volgende jaren (overeenkomende met $f\ 0,93$, $f\ 1,85$ en $f\ 4,33$ per hectare);

b. een cijns van 10 pCt. van de *geproduceerde ruwe olie*.

De duur van de concessie mag 15 jaar niet te boven gaan. 1) Zie echter de opmerkingen, waartoe deze cijfers der Commissie aanleiding gaven in lid 4 van haar nader advies (bijlage 4) en hetgeen naar aanleiding daarvan werd te kennen gegeven in de leden 3, 4 en 5 van de daarop gevolgde Nota (bijlage 5). [Deze beschouwingen o.m. zullen in het volgend nummer worden afgedrukt. — Red.]

(48). Wat verder aangaat de parallel, die de Commissie maakt tusschen de belasting in *Venezuela* en die in Indië, valt op te merken, dat de door haar gebezigde „laatstbekende” cijfers, in *The Oil Weekly* van 20 Januari 1923, blz. 36, die zijn over 1921, welke de Commissie minder juist vergelijkt met de belasting in Indië in 1921, gegrond op de bedrijfsresultaten van 1920. Aan de hand van de cijfers over 1920, mede in voormeld tijdschrift t.a.p. voorkomende, zou de gemiddelde waarde per K.G. ton dan ook reeds op f 66,69, in plaats van op het door de Commissie genoemd bedrag van f 28 gesteld moeten worden 1). Randepleegt men nu de, in het tijdschrift *Petroleum* van 10 Maart 1922 voorkomende, opgave van het prijsverloop in 1922 te New York van ruwe Pennsylvanische olie, dan kan, uitgaande van een gemiddelden prijs van \$ 5,93 per barrel van 42 gallons, en omgerekend naar een soortelijk gewicht van 0,81 en een gemiddelden dollarkoers van f 2,80, de waarde per K.G. ton gesteld worden op pl.m. f 129.

(49). Welk cijfer hieruit mag afgeleid worden voor de waarde van *Venezuelaansche* olie, is moeilijk aan te geven. Echter blijkt voldoende, dat ook in dit geval weder de vergelijking, door de Commissie getrokken, bezwaarlijk juist kan zijn. Daarenboven blijft ook hier de onbeantwoorde vraag bestaan, welke de *winsten* waren in *Venezuela*, vergeleken met die in Indië.

(50). Of overigens de cijfers van de lasten in de verschillende landen aan de Commissie geheel bekend waren, is bij de vorenstaande beschouwingen in het midden gelaten. Intusschen moge er op gewezen worden, dat volgens mededeeling van Ir. Rexhäuser in *De Mijnningénieur* van Januari 1923, in *Venezuela*, waar tot kort geleden een vast recht van pl.m. f 2,50 per hectare en een cijns van 15 pCt. van de handelswaarde van het ruwe product werd geheven, thans gevorderd wordt een vast recht voor concessies van f 1 per H.A. gedurende de eerste drie jaren, f 2,50 per H.A. gedurende de volgende 27 (17?) jaren, f 2,50 gedurende de laatste 10 jaren, benevens 10 pCt. van de *ruwolieproductie*, terwijl dit percentage op 7½ pCt. en het vast recht op de helm wordt teruggebracht, indien het terrein meer dan 200 KM. van de kust of van het meer van Maracaibo verwijderd ligt.

(51). De algemeene slotsom, waartoe de nadere beschouwing van de prijsvergelijkingen der Commissie moet leiden, is, dat daaruit op zichzelf *niet* de conclusie valt te trekken, dat inderdaad in Indië „de petroleum-industrie reeds aanmerkelijk zwaarder belast is dan in andere landen”. Dit feit is te meer daarom van beteekenis, wijl de Commissie blijkbaar zeer onder den indruk is gekomen van hare ongunstige conclusie en alles, wat de Indische belastingen betreft, daardoor zwaarder heeft ingezien en zwaarder heeft afgewogen dan met de werkelijkheid in overeenstemming is.

In het volgend nummer zullen de re- en dupliek opgenomen worden.

*Stand der cultures, en uitvoer gedurende het eerste kwartaal 1923 in Suriname**).— De weersomstandigheden waren niet zeer gunstig, de kleine regentijd hield lang aan en de maand Januari kenmerkte zich door zware regenbuien. De regenval bedroeg in Januari 288, in Februari 128,6 en in Maart 106,4 mM. (gem. 217, 171½, 212,1 mM.).

De stand der cultures is niet overal even gunstig. Op eenige plantages aan den rechter oever van de Commewijnerivier trad de instervingsziekte in de cacao-velden op, welke eenige schade veroorzaakte en de productie naar beneden drukte. Krulloten en thrips blijven nog steeds schade aanrichten voor zooverre niet naar behooren de hand aan de bestrijding dezer plagen kan worden gehouden. Op de andere plantages, waar de instervingsziekte niet is opgetreden en waar men geregeld de krulloten verwijdert, staat het gewas goed en zijn de oogstvooruitzichten bevredigend.

De stand van de Liberiakoffie is gunstig en de oogstvooruitzichten zijn bevredigend.

De berichten over den stand van het suikerriet luiden vrij goed. Voor het jonge riet was de weersgesteldheid gunstig; voor het rijpend riet daarentegen was er niet voldoende zonneschijn.

1) Omgerekend naar een s.g. van 0,85 en een gemiddelden dollarkoers van f 2,80.

*) Zie pag. 486 van de tiende jaargang.

Wat betreft de rijstcultuur kan thans nog niets gezegd worden. De rijstplanters toonen nog eenige terughoudendheid, wat betreft het gereed maken hunner sawahs en over het algemeen is er nog niet veel bedrijvigheid te zien bij deze landbouwers. Zij vinden de padiprijzen te laag. De bananen, baccoven, mais en cocosnoten, staan er goed voor. Aardvruchten en boonen en de jonge maïs hadden te lijden van het abnormaal natte weer. De aanvoer van deze producten op de plaatselijke markt was echter ruim voldoende.

De uitvoer van de voornaamste producten bedroeg gedurende het eerste kwartaal van 1923 in vergelijking met dat van 1922:

		1923	1922
Balata	KG.	213.272	31.557,5
Cacao	„	165.867	177.328
Koffie	„	1.221.169	815.513
Maïs	„	28.300	49.070
Suiker (1e product) ..	„	3.708.146	2.555.277
„ (2e „ „) ..	„	61.670	45.942
Rum 50 %	L.	18.958	56.448
Melasse	„	—	—
Huiden	KG.	19.345	12.407
Hout	M ³ .	418,7	706,8
Letterhout	KG.	17.766	21.650
Goud	Gr.	65.666,1	66.251
Bataten en andere Aardvruchten ..	KG.	1.220	8.474
Groenten	„	1.897	1.223
Vruchten	„	2.180	16.078
Ruixite, ton v. 1000 ..	„	3.508	3.299,5
Bajast (gepel).....	„	80.568	3.000
Bacoven	„	13.506	6.626

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

Journal des Economistes. — Parijs, 15 April 1923.

Yves-Guyot, L'or, sa situation actuelle et prévisions; *W. M. J. Williams*, Un aperçu de la situation financière de la Grande-Bretagne; *A. Barriol* et *I. Brochu*, Emission de Bons du Trésor (1923); *P. Apostol*, Une contribution à l'étude du paradis bolchevique; *J. B. Legros*, Chronique de l'inflation; *P. Cauboue*, Papier de commerce, Papier de crédit; *G. de Nouvion*, La Kultur en action; *B. L. L. E.*, La Ligue du libre-échange (avril 1923).

Idem. — Parijs, 15 Mei 1923.

Yves-Guyot, Les propositions allemandes et la réponse franco-belge; *W. M. J. Williams*, Le budget britannique 1923—1924; *X.*, Chronique de l'inflation; *G. de Nouvion*, Les grandes compagnies de chemins de fer en 1922; *B. L. L. E.*, La Ligue du libre-échange (mai 1923).

The Quarterly Journal of Economics. — Cambridge, Mass., Mei 1923.

A. P. Usher, Soil fertility, soil exhaustion, and their historical significance; *L. B. Packard*, International rivalry and free trade origins, 1660—'78; *A. H. Cole*, A neglected chapter in the history of combinations: the American Wool manufacture; *K. Simpson*, Further evidence on the relation between price, cost, and profit; *J. Warming*, Danish agriculture with special reference to co-operation.

Revue d'Economie Politique. — Parijs, Jan.-Febr. 1923.

*X****, La pratique de la loi du 17 avril 1919 sur la réparation des dommages de guerre; *W. Oualid*, Les finances locales en Alsace et en Lorraine; *H. Bourgin*, L'industrie sidérurgique en France au début de la Révolution; *B. Eliacheff*, Notes sur la Russie. Faits et observations économiques.

Zeitschrift für Volkswirtschaft und Sozialpolitik. — Weenen, Leipzig, Band III, Heft 1—3, 1923.

Prof. Dr. Fr. Wieser, Machtpsychologie; *Dr. F. Kaufmann*, Die ökonomischen Grundbegriffe. Eine Studie über die Theorie der Wirtschaftswissenschaft; *Dr. O. Zaglits*, Die juristische und die ökonomische Kategorie des Geldes; *Dr. L. Dub*, Die Wandlungen im Wesen der Steuergerechtigkeit; *Dr. E. H. Vogel*, „Ziel der Währungspolitik“.

Sociale Voorzorg. — Amsterdam, April 1923.

Prof. Dr. J. A. Veraart, Het voorontwerp van een landbouw-arbeidswet; *J. C. van Dam*, Het jongste experiment met de werkloosheidsverzekering; *Dr. C. W. de Vries*, De voorbereiding der sociale wetgeving onder het ministerie van Tienhoven—Tak van Poortvliet.

De Socialistische Gids. — Amsterdam, April 1923.

bevat o.a.:

In memoriam *J. Loopuit*; *K. Kautsky*, Marx en Lassalle; *J. v. d. Wijk*, Het bevolkingsvraagstuk, IV.

Idem. — Amsterdam, Mei 1923.

bevat o.a.:

K. Lindner, De evolutie der sociale verzekering; *Mr. J. Reitsma*, Het melkvraagstuk; *H. H. van Kol*, De koloniale mandaten en de Volkenbond, I.

Journal de la Société de Statistique de Paris. — Parijs, Mei 1923.

Yves-Guyot, L'or, appréciation et dépréciation; *E. Michel*, La réparation des dommages de guerre; *J. Rueff*, Le change, phénomène naturel.

Die Bank. — Berlijn, April 1923.

A. Lansburgh, Was ist Goldwährung? (Schluss); *A. L.*, Banco-Mark.

Idem. — Berlijn, Mei 1923.

A. Lansburgh, Leistungsfähigkeit; *Dr. Deichmann*, Ueber die Rechtsnatur und das Anwendungsgebiet der clausula.

Bank-Archiv. — Berlijn, 1 April 1923.

A. v. Gwinner, Ein weiser Rabe; *L. Merzbach*, Die letzten Vorschläge des wirtschaftspolitischen und finanzpolitischen Ausschusses des Reichswirtschaftsrats; *Dr. E. W. Schmidt*, Die Wahrheit von heute. Bemerkungen zur Goldmarkrechnung; *B. Wolff*, Die Vorauszahlungen nach dem Gesetz über die Berücksichtigung der Geldentwertung in den Steuergesetzen; *Dr. H. Herold*, I. Erstreckt sich das Pfandrecht einer Bank an den Aktien ihres Kunden auch auf etwaige Bezugsrechte? II. Wie gestaltet sich danach das weitere Verhältnis zwischen der Bank und ihrem Kunden, insbesondere bei Vornahme des Zwangsverkaufs?

Idem. — Berlijn, 15 April 1923.

M. M. Warburg, Das Ergebnis der Dollarschatz-anweisungsanleihe des deutschen Reiches; *Dr. Stübgen*, Wertbeständige Anleihen und Goldmark-Konten; *Dr. A. Koch*, Nochmals das Akkreditiv; *Dr. Wehli*, Unwiderrufliche Akkreditive und Akkreditivbestätigungen.

Idem. — Berlijn, 1 Mei 1923.

Fr. Urbig, 20 Milliarden; *O. Wassermann*, Bezugsrecht auf Vorzugsaktien; *Dr. Riesser*, Zur deutschen Wirtschafts- und Währungspolitik; *Dr. R. Kerschagl*, Das Raschinsche Experiment.

Idem. — Berlijn, 15 Mei 1923.

Moser, Die Schwierigkeiten bei der Erledigung der Bezugsrechte; *Prof. Dr. E. Schultze*, Die Goldbilanz der Vereinigten Staaten; *Dr. Hartenfels*, Die exterritorialen (Botschafter, Gesandten, Konsuln, Mitglieder fremder Missionen u.s.w.) als Kunden deutscher Banken; *Dr. H. Herold*, Haftet die Telegraphen-Verwaltung für einen infolge irrtümlich doppelter Uebermittlung eines Telegramms entstandenen Schaden?

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Guldens).

	Mei 1923	Sedert 1 Januari 1923	Overeenkomstige periode 1922
Directe belastingen.			
Grondbelasting	2.288.286	5.741.623	5.555.531
Personeele belasting ..	1.799.678	4.471.867	3.361.228
Inkomstenbelasting ..	11.638.439	54.936.209	55.307.582
Dividend- en tantièmebelasting	734.421	5.637.640	4.194.579
Vermogensbelasting ..	1.000.444	5.347.623	8.851.905
Accijnzen.			
Suiker	3.414.519	16.908.239	16.920.129
Wijn	53.802	634.678	845.238
Gedistilleerd	4.757.601	20.893.713	24.741.124
Zout	106.708	615.974	560.250
Bier	409.264	1.805.777	1.515.174
Geslacht	984.913	4.312.363	3.686.010
Tabak	1.138.777	7.276.114	—
Belast. op speelkaarten	7.725	41.957	36.367
Indirecte belastingen.			
Zegelrechten	11.525.103 ²	7.414.629 ³	7.373.523
Registratierechten	1.693.833	7.718.875	8.813.002
Successierechten	5.583.722	20.005.874	16.816.944
Invoerrechten.			
Gouden en zilver werken			
Belasting	80.125	391.956	371.853
Essaailoon	59	430	495
Statistiekrecht			
Mijnen			
Domeinen			
Staatsloterij			
Jacht en visscherij			
Loodsgelden			
Totaal	40.753.423	182.923.737	179.240.090

1) Hieronder begrepen f 241.432 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. (Beursbelasting). 2) Idem f 1.449.977 3) Idem f 976.317.

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	Mei 1923	Sedert 1 Januari 1923
Verdedigingsbelasting Ia	300.105	1.603.245
Verdedigingsbelasting Ib	1.150.714	5.271.429
Verdedigingsbelasting II	3.175.464	15.028.551
	4.626.283	21.903.225
Oorlogswinstbelasting	567.295	14.565.958

OPCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	Mei 1923	Sedert 1 Januari 1923	Overeenkomstige periode 1922
Directe belastingen.			
Grondbelasting	458.321	1.153.602	1.114.275
Personeele belasting ..	342.989	927.739	739.343
Inkomstenbelasting ..	3.408.346	15.533.618	15.666.081
Vermogensbelasting ..	250.088	1.336.229	2.206.572
Dividend- en tantièmebelasting	242.359	1.860.421	1.384.211
Accijnzen.			
Suiker	682.904	3.381.648	3.384.026
Wijn	10.760	126.936	169.048
Gedist. (binn.- en buitl.)	475.760	2.089.371	2.474.112
Indirecte belastingen.			
Zegelrecht van buitl. eff.	42.016	132.562	37.030
Totaal	5.913.543	26.542.126	27.174.698

SPLITSING VAN DE OPBRENGST DER GROND-, PERSONEELE-, INKOMSTEN- EN VERMOGENS-BELASTING SEDERT 1 JANUARI 1923.

Dienstjaren.	Grondbelasting.	Personeele belasting.	Inkomstenbelasting.	Vermogensbelasting.
1919/20				194
1920/21	692	26.123	1.611.358	24.806
1921/22	16.332	252.894	11.239.801	66.761
1922/23	1.466.242	2.833.276	42.084.860	5.255.695
1923/24	4.258.356	1.359.574	190	167
Totaal ..	5.741.622	4.471.867	54.936.209	5.347.623

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCOERSEN.

Table of bank discounts with columns for bank names, dates, and rates. Includes entries for Ned. Bk., Javasc Bank, and various international banks.

OPEN MARKT.

Table of open market exchange rates for Amsterdam, London, Berlin, Paris, and New York. Columns include data, discount, and call money.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

London was ook deze week weder flauw. In den koers kwam echter niet veel verandering. Is de Dollarkaansen eerdere aangeboden. In het algemeen is de Amerikaansche betalingsbalans niet gunstig. Parijs en België liepen weder sterk terug. De lange duur van de onderhandelings over het Duitsche voorstel heeft een slechten invloed op deze koersen, evenals op de markten, die weder zeer sterk terugliepen. Ook de overige koersen waren flauw. Zwitserland liep opnieuw een paar per mille terug en ook Spanje was sterk aangeboden. Scandinavië fluctueerde zeer sterk. Denemarken opende zeer flauw en zette de daling van de vorige week nog voort. Op een geruststellende verklaring van den Deenschen Ministerraad kon een flink herstel intreden. Het slot was echter weder flauwer. Noorwegen was in het midden der week sterk aangeboden en was daarentegen later weder sterk. Stockholm was doorlopend flauw, zonder dat het koersverloop groote afmetingen aannam. Indië opnieuw lager, 97 1/8 laten. Alleen Buenos Aires vaster. 19 Juni 1923.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Table of exchange rates in the Netherlands for various locations including London, Paris, Berlin, Weenen, Brussel, and New York.

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam. 1) Particuliere opgave.

Table of exchange rates for Stockholm, Copenhagen, Christiania, Zwitserland, Spanje, and Batavia.

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave. 2) Noteering van 9 Juni. 3) Idem van 2 Juni.

KOERSEN TE NEW YORK.

Table of exchange rates in New York for Cable London, Zicht Parijs, Zicht Berlijn, and Zicht Amsterdam.

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Table of exchange rates from various locations to London, including Alexandria, Bangkok, Buenos Aires, Calcutta, etc.

NOTEERING VAN ZILVER.

Table of silver noteings for London and New York.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 18 Juni 1923.

Balance sheet of the Netherlands Bank, divided into Activa and Passiva sections.

NED. BANK 18 Juni 1923 (vervolg).
Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opschbare schulden
18 Juni 1923.....	581.791	10.198	916.891	21.325
11 „ 1923.....	581.791	9.819	926.163	19.939
4 „ 1923.....	581.791	9.633	942.909	22.924
28 Mei 1923.....	581.791	9.710	928.044	29.093
22 „ 1923.....	581.791	9.450	936.235	33.321
19 Juni 1922.....	605.890	7.163	968.829	68.072
20 Juni 1921.....	605.965	12.503	994.262	60.446
25 Juli 1914.....	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Totaal bedrag disconto's	Hieraan schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
18 Juni 1923	141.116	9.000	133.226	403.650	63
11 „ 1923	145.292	9.000	135.046	401.693	63
4 „ 1923	138.233	2.000	161.255	397.561	61
28 Mei 1923	155.405	16.000	135.369	399.377	62
22 „ 1923	167.069	25.000	144.109	396.634	61
19 Juni 1922	188.513	6.000	101.624	404.997	60
20 Juni 1921	229.137	75.000	151.037	406.789	59
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	11 Juni 1923	18 Juni 1923
Aan schatkistpromessen. waarv. direct bij Ned. Bk.	f 308.500.000,—	f 302.500.000,—
Aan schatkistbiljetten..	„ 229.381.000,— ¹⁾	„ 229.360.000,— ¹⁾
Aan zilverbons.....	„ 27.371.469,50	„ 27.473.221,—
Onder de vlottende schuld is begrepen:		
Voorsch. aan de Koloniën	„ 268.134.000,—	„ 268.416.000,—
Voorschot aan Gemeenten	30 Apr. 1923	31 Mei 1923
voor door Rijk voor hen te heffen Ink. belasting)	„ 77.709.420,31	„ 57.208.892,95

Tegoev. d. Postc. & G. dst | „ 113.670.039,48¹⁾ | „ 113.670.039,48¹⁾
¹⁾ Waarvan f 33.653.000 vervallen op of na 1 April 1927.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opschb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
9 Juni 1923	215.000		265.000	80.500	145.900
2 „ 1923	214.750		265.500	107.000	140.250
26 Mei 1923	215.750		265.000	101.000	142.550
12 Mei 1923	161.218	61.158	271.806	97.769	149.093
5 „ 1923	161.182	60.955	269.364	106.753	147.633
28 Apr. 1923	161.079	60.917	261.989	109.562	148.881
10 Juni 1922	152.571	47.576	271.103	74.390	131.692
11 Juni 1921	224.938	15.510	319.042	138.100	149.424
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 ²⁾

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Voor-schotten aan het Gov.-nem.	Diverse rekeningen ¹⁾	Dekking-percentage
9 Juni 1923		148.040		8.600	***	62
2 „ 1923		175.000		36.000	***	58
26 Mei 1923		167.670		33.100	***	59
12 Mei 1923	36.565	28.285	59.161	29.166	21.976	60
5 „ 1923	36.499	28.345	61.632	29.038	26.255	59
28 Apr. 1923	36.674	29.387	60.951	24.287	24.918	60
10 Juni 1922	35.086	22.854	80.489	8.924	19.402	53
11 Juni 1921	39.804	20.522	113.071	19.598	35.124	52
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	6.446	2.228	44

¹⁾ Sluitpost activa. ²⁾ Basis $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

CURAÇOSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Disconto's	Voor-schotten aan de kolonie	Diverse rekeningen ¹⁾	Diverse rekeningen ²⁾
1 Mei 1923	664	1.281	127	373	721	208
1 April 1923	664	1.277	127	306	669	157
1 Maart 1923	663	1.215	128	286	667	134
1 Februari 1923	675	1.213	73	337	892	369
1 Januari 1923	666	1.178	74	329	879	377
1 Mei 1922	709	1.143	83	282	666	200

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Sluitpost der passiva.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden pond sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
13 Juni 1923	127.534	124.100	287.944	27.000	243.632
6 „ 1923	127.527	124.391	287.849	27.000	243.594
30 Mei 1923	127.524	124.550	287.481	27.000	243.085
23 „ 1923	127.527	123.280	287.919	27.000	243.449
14 Juni 1922	128.884	121.950	299.222	28.500	258.193
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-perc. ¹⁾
13 Juni '23	46.339	68.089	11.000	108.794	23.184	19,35
6 „ '23	50.634	67.994	11.549	112.175	22.886	18,49
30 Mei '23	42.967	71.256	20.754	98.429	22.724	19,06
23 „ '23	42.576	69.604	12.577	105.806	23.996	20,27
14 Juni '22	46.699	73.605	17.734	110.140	25.377	19,84
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in miljoenen Mark.

Data	Metaal	Daarvan bij Goud	Waarv. bij Buitt. circ. bkn ¹⁾	Kassen-scheine	Circulatie	Dekking-perc. ²⁾
7 Juni '23	16.819	757	180	2.194.993	9.309.566	24
31 Mei '23	15.784	758	181	1.892.215	8.563.749	22
23 „ '23	15.379	833	203	1.718.411	7.586.646	23
15 „ '23	14.655	842	212	1.725.328	7.112.782	24
7 Juni '22	1.022	1.003	50	5.981	154.915	4
23 Juli '14	1.691	1.357	—	65	1.891	93

Data als boven.	Wissels			Rék. Crt.	Darlehens-kassenscheine	
	Totaal	Handels-wissels	Schatkist-papier		Totaal uitgegeven	In kas, bij de Rijksbank
	13.067.564	4619.167	8.448.397	5643.060	2207.500	2.195.000
	12.036.599	4014.694	8.021.905	5063.070	1905.000	1.892.000
	10.501.878	3550.447	6.951.430	4294.602	1731.000	1.718.000
	10.116.437	3274.331	6.842.106	4453.730	1737.800	1.725.300
	167.362	3.320	164.042	28.011	15.623	5.963
	751	751	—	944	—	—

¹⁾ Onbelast. Bovendien verpand op 15 Mei 1923 102,9 mill., op 23 Mei 1923 111,9 mill., op 31 Mei 1923 133,9 mill., op 7 Juni 1923 134,9 mill.
²⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
14 Juni '23	5.537.605	1.864.345	292.744	595.832	23.100.000
7 „ '23	5.537.490	1.864.345	292.560	596.094	22.900.000
31 Mei '23	5.537.397	1.864.345	292.360	595.238	23.000.000
15 Juni '22	5.527.270	1.948.367	284.272	627.140	23.000.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleeningen	Bankbil-jetten	Rék. Crt. Parti-culieren	Rék. Crt. Staat
	2.262.894	19.920	2.143.968	36.701.900	2.113.937	20.994
	2.343.082	20.040	2.221.427	36.945.122	2.088.634	14.758
	2.806.743	20.452	2.129.845	36.740.980	2.131.142	68.639
	2.122.011	37.602	2.263.623	36.028.363	2.264.713	35.437
	1.541.980	—	769.400	5.911.910	942.570	400.590

BANQUE NATIONALE DE BELGIQUE.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitend. saldi's	Beleen. van buitend. vorder.	Beleen. van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleen.	Circulatie	Rék. Crt. partit.
14 Juni '23	347.884	84.653	480.000	889.406	6.726.643	155.420
7 „ '23	348.328	84.653	480.000	889.604	6.722.291	215.732
31 Mei '23	348.105	84.653	480.000	865.021	6.816.159	191.412
15 Juni '22	328.194	84.653	480.000	638.174	6.193.332	146.523

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goudvoorraad			Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
	Totaal bedrag	Dekking F.R. Notes	In het buitenl.		
29 Mei '23	3.108.762	2.065.279	—	86.735	2.250.217
23 " '23	3.093.295	2.047.103	—	94.488	2.227.700
16 " '23	3.087.885	2.057.135	—	93.166	2.232.999
31 Mei '22	3.007.621	2.196.192	—	122.876	2.141.184

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking perc. 1)	Algem. Dekking perc. 2)
29 Mei '23	988.813	1.951.586	109.348	74,0	76,1
23 " '23	971.163	1.986.280	109.278	73,4	75,6
16 " '23	978.940	1.993.691	109.273	73,06	75,3
31 Mei '22	589.672	1.870.153	104.729	75,0	78,0

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opelschbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan lime deposits
23 Mei '23	774	11.892.098	1.431.523	15.485.264	3.986.993
16 " '23	773	11.937.777	1.426.167	15.603.190	3.966.448
9 " '23	775	11.921.864	1.401.979	15.402.421	3.968.599
24 Mei '22	799	10.923.035	1.403.471	14.328.253	3.242.943

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 18 Juni 1923.

Er is nauwelijks beter illustratie te bedenken van de beteekenis der komende gebeurtenissen, dan de houding der internationale beurzen gedurende de achter ons liggende week. Vrijwel alle mogelijkheden zijn in de tendenties der groote beurs-centra weerspiegeld geworden, doch dit heeft niet overal stagnatie in de omzetten teweeg gebracht. Wel is dit te Londen het geval geweest, doch men had kunnen denken, dat ook Parijs en Berlijn de voorkeur zouden hebben gegeven aan een afwachtende houding, zoolang nog niet vaststond, wat de uitslag der besprekingen ten aanzien van de jongste Deutsche nota zoude zijn en wat derhalve voor de naaste toekomst van Europa met reden verwacht zou mogen worden. Indien men echter slechts iets dieper op het geheele vraagstuk ingaat, komt men reeds spoedig tot de conclusie, dat de tendentie der beurzen niet anders is geweest dan een vooruitlopen op de dingen, die in ieder geval zullen plaats vinden. Wordt toch de Deutsche nota niet als basis van besprekingen geaccepteerd, dan blijft de tegenwoordige chaos in Europa voortbestaan; de gevolgen hiervan zijn niet te overzien, doch kunnen niet anders dan handel en industrie, kortom den geheelen economischen toestand uitermate ongunstig beïnvloeden. En wordt de Deutsche nota wel uitgangspunt van serieuze besprekingen, dan is primo Duitsland verplicht jaar op jaar geweldige sommen op te brengen — waarschijnlijk veel meer dan dit land thans aangeboden heeft — waardoor voor langen tijd het Deutsche levenspeil onder druk wordt gezet, d.w.z. de koopkracht der bevolking gering zal zijn en ziet secundo Frankrijk zich een groot deel van de schadevergoeding, waarmede nog steeds in het budget rekening wordt gehouden, ontgaan. Welke oplossing ook gekozen wordt, zij zal noch Duitsland, noch Frankrijk volledige bevrediging schenken. Hieraan is het dan ook toe te schrijven, dat in de laatste dagen de Fransche Franc, — die al of niet van officieele zijde gesteund wordt — een heftige reactie te aanschouwen heeft gegeven. Ten slotte was het niveau, waarop tot nu toe dit betaalmiddel gehandhaafd is geworden, niet meer bestand tegen de macht der feiten en tegen den drang der sombere perspectieven. Voor ingewijden is deze teruggang niet geheel onverwacht gekomen. Wie de moeilijkheden om tot een sluitende begroting te komen goed heeft gevolgd, moet het reeds lang opgevallen zijn, dat men bezig is in Frankrijk struisvogelpolitiek te voeren. De splitsing in gewone en buitengewone begroting — ten aanzien van welke laatste men dan in ieder opzicht rekening houdt met de

nog imaginaire Deutsche schadevergoeding — geeft een onjuist beeld van de werkelijkheid. Z66 kon het gebeuren, dat de financieele commissie uit den Senaat een overschot op papier heeft kunnen vaststellen van ruim 887 miljoen Francs terwijl Frankrijk worstelt om zijn staatshuishouding te kunnen voeren en zijn valuta op peil te houden. De beurs is hierdoor echter niet verblind geworden; reeds weken lang zijn de zaken buitengewoon stil geweest, met uitzondering dan van die voor eerste-klasse-beleggingswaarden (waarbij dan aan buitenlandsche fondsen nog de voorkeur werd gegeven) en voor z.g. „valuta"-waarden. In de allerlaatste dagen heeft de handel in laatstgenoemde fondsen een nieuwe stimulans gekregen door de waardedaling van den Franc, doch een ruime en alles omvattende beweging is voorloopig nog geremd geworden door de groote onzekerheid ten aanzien van de toekomst, waardoor het niet goed mogelijk is, een prognose voor een eenigszins ruim tijdsverloop te maken.

In Duitschland staat men er in dit opzicht geheel anders voor. Hier heeft men wel de absolute zekerheid, dat men, hoe het eindresultaat ook moge worden, ontzaggelijk zware lasten op zich zal moeten nemen. Men hoopt aan de Deutsche beurzen op een spoedige overeenstemming met de voormalige vijanden; men hoopt het ook in industriele en handelskringen. Alle tijdelijke voordeelen toch, die zijn voortgevloeid uit de depreciatie van de Mark, zijn thans wel voor goed verdwenen. Ondernemingen als de Phoenix, Scheidemandel, enz. zijn reeds practisch in buitenlandsche handen gekomen. Wel wordt thans nog voorgesteld, alsof bij afbetaling van de uit het buitenland ontvangen sommen de controle ook weder naar Duitschland terug zal gaan, doch in het gunstigste geval zal het tientallen van jaren duren, alvorens men aan een dergelijke milliarden-afbetaling zal kunnen denken. De Ruhrbezetting is hier de heftigste slag geweest. V66r dien tijd konden de Deutsche industrieelen rekening houden met een situatie, waarin én loonen én grondstoffen goedkope productie-factoren vormden en waarin aan den anderen kant met een goeden afzet op de wereldmarkt kon worden gerekend. Deze toestand behoort tot het verleden, nu Frankrijk steenkool en ertsen duur heeft gemaakt en de loonen, door de kracht der vakverenigingen, zich steeds sneller aanpassen. De waardedaling van de Mark, in de hand gewerkt door de geweldige toename der biljetten-circulatie, is de klip geworden, waarop het Deutsche bedrijfsleven, voor zoover dit op eenigerlei wijze met het buitenland in verbinding staat, moet stranden. Met angst ziet men dan ook de voortschrijdende reactie tegemoet, een angst, die wellicht geëvenredigd is aan de vreugde, die tot voor betrekkelijk korten tijd in sommige kringen geheerscht heeft. En het is dan ook niet anders dan een zich-aanpassen aan de werkelijkheid, als de beurs te Berlijn en in andere Deutsche plaatsen koersstijgingen van 100.000, 200.000 en meer procenten op één dag te aanschouwen geeft. De werkelijke waarde dier in honderdduizenden procenten genoteerde aandeelen blijft in vele gevallen nog onder den koers, dien men onder normale omstandigheden als basis zou mogen aannemen.

Dat het beursleven zich met den dag nerveuzer ontwikkelt en dat de speculatie hoogtij viert behoeft geen nadere verklaring.

Een totaal verschillend beeld heeft de beurs te Londen te aanschouwen gegeven. Hoewel in Groot-Brittannië ook klachten worden gehoord omtrent den slechten economischen toestand, is de basis zoo door en door gezond, dat men dien niet in alle opzichten bevredigenden toestand niet anders kan beschouwen, dan als een reflex op de Europeesche verhoudingen. Een bewijs voor den stevigen grondslag is nog gedurende de achter ons liggende week gegeven. Op den 15den Juni toch moest een bedrag van \$79.570.000 aan de Vereenigde Staten worden voldaan als halfjaarlijksche rente op de oorlogsschuld van het Vereenigd Koninkrijk. De voldoening van dit bedrag heeft geen merkbaaren invloed op den sterlingkoers uitgeoefend, waartoe zonder twijfel de gunstige handelsbalans heeft medegewerkt. De beurs heeft weliswaar niet sterk ten gunste gereageerd, doch dit moet uitsluitend worden toegeschreven aan de nadering van de gewone „zomer"-stilte te Londen, benevens aan de voorkeur, die men in de City aan een afwachtende houding geeft. Hier beschouwt men zich, in tegenstelling tot andere beursplaatsen, tot een zoodanige houding gerechtigd, omdat Groot-Brittannië, ongeacht het gebeuren en nog te gebeuren staande, reeds een goed deel op den weg van het herstel heeft afgelegd. Hoewel men dan ook krachtig medeleeft met alle voorvallen op politiek gebied, mede doordat men er groot belang bij heeft, laat men zich ter beurse van Londen toch niet zoo geheel en al hierdoor in beslag nemen, zooals Parijs en Berlijn uit den aard der zaak wel moeten doen.

De markt te New York is voornamelijk vast gestemd geweest voor spoorwegwaarden. De meeste systemen geven record-ontvangsten te aanschouwen, een natuurlijk verschijnsel na een periode van industriële hoog-conjunctuur. Dividenden worden verhoogd (zoals bij de New York Central) en tegelijkertijd schijnt het, alsof in de nijverheid de vooruitzichten nog steeds optimistisch worden beschouwd, getuige het feit, dat de American Smelting & Refining tot hervatting der dividend-betaling zal overgaan. Inmiddels is het een weinig verontrustend, dat thans de faillissementen ook hun intrede op de officieele New Yorksche beurs hebben gedaan. Voorloopig heeft dit nog geen invloed op de markt uitgeoefend; afgewacht dient dan ook te worden, of men hier met een alleenstaand geval te doen heeft, dan wel of een algemeene overspeculatie of overbelasting als oorzaak moet worden beschouwd.

Ten onzent heeft de beleggingsmarkt opnieuw een uiterst opgewekt verloop gehad. De vraag naar eerste-klasse beleggingswaarden is nog zoo groot, dat op de inschrijvingen voor de 5 pCt. Nederlandsch-Indische leening 1923 A slechts 13 pCt. kon worden toegewezen. Ongetwijfeld zijn hier een groot aantal mala-fide aanvragen bij geweest, alleen gedaan met het doel spoedig agio te behalen, doch indien men zelfs 50 pCt. der inschrijvingen tot deze rubriek rekent, is het succes nog zeer groot te noemen. Ook de Oostenrijksche reconstructie-leening mocht zich in buitengewone belangstelling verheugen, hetgeen verklaarbaar is door den aantrekkelijken koers en het recht van voorkeur, dat door houders van oudere Oostenrijksche schuldbrieven kon worden uitgeoefend. Nederlandsche staatspapieren bleven prijshoudend.

	11 Juni	15 Juni	18 Juni	Rijzing of daling.
6 % Nederland 1922	102¼	102	101½/16	— 5/16
5 % „ 1918	94½	94½	94½	+ 3/8
4½ % „ 1916	91¾	92½/16	92	+ ¼
4 % „ 1916	86½/16	87	86½/16	— 3/16
3½ % „	77¾	77¾	77	— ¼
3 % „	67½	67½	66½/16	— 5/16
2½ % Cert. N. W. S.	56½	56	56	— ½
7 % Oost-Indië 1921	102½/16	102½/16	102½	— 1/16
6 % „ 1919	100	99½	99½	— 3/8
5 % „ 1915	94¾	94¼	93¾	— ½
4 % Oostenr. Kronenrente	1¼	1¼	—	—
5 % Rusland 1906	3¾	4	4½	+ 3/8
4 % Rusl. bij Hope & Co.	5½/16	5	5½	+ 5/16
4 % Japan 1899	73½	72½	—	— 5/8
5 % Brazilië 1895	50½	—	—	—
8 % San Paulo 1921	99½	—	99¾	— 1/8
6 % Amsterdam 1920	102	101¾	102	—
7 % Rotterdam 1920	103¾	—	102½	— ¾

De aandelenmarkt daarentegen was gedurende de gansche berichtperiode loom en met een sterk neergaande tendentie. Vrijwel de eenige uitzondering werd door *tabaks-aandeelen* gevormd, die, in verband met geruchten omtrent een dividend-uitkeering ad. 8 pCt. op aandelen Senembah en als gevolg van mededeelingen dat de oogst niet tegenvalt, op hoogere koersen uit de markt werden genomen.

Overigens was de stemming op de beurs flauw en bleven de omzetten ver beneden het middelmatige. Aandelen Koninklijke Petroleum Maatschappij ondervonden geen steun uit het buitenland en zelfs het bericht, dat de Roemeense Regering de in het land werkende petroleum-maatschappijen vrij zou laten, wat de prijsbepaling betreft en een grooter kwantum van uitvoer zou toestaan, heeft geen noemenswaardige uitwerking op de aandelen Geconsolideerde of Orion gehad.

Speciaal *sukerwaarden* waren gedrukt als gevolg van de sterk dalende prijzen voor Cubasuker. Men geeft er zich ten onzent wel rekenschap van, dat een groot gedeelte der reactie door speculatie wordt veroorzaakt, doch men slaat toch met bezorgdheid de beweging gaande, wel wetende, dat een voortgezette daling, uit welke oorzaken dan ook, ten slotte invloed op het prijsniveau der Indische suiker zal moeten oefenen.

Rubbers bleven eveneens aangeboden; de emissie der „Amsterdam Rubber II” kan als mislukt worden beschouwd; de inschrijvingen werden ten volle toegewezen.

Industriële waarden lager bij geringen handel; vooral aandelen Jurgens werden aangegrepen in verband met den toestand in Duitsland, die het afzetgebied van het concern in directen zin beïnvloedt.

	11 Juni	15 Juni	18 Juni	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	123¾	121½	121¼	— 2
Incaso Bank	93¾	—	—	—
Koloniale Bank	165¾	166	163¾	— 2¾
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	133¾/16	131½/16	129¾	— 3½/16

	11 Juni	15 Juni	18 Juni	Rijzing of daling.
Rotterd. Bankvereniging ..	927½	—	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek ..	40¾	39	—	— 1¼
Van Berkel's Patent	47¾	44	43½	— 4½
Gouda Kaarsen	93	87½	—	— 5½
Holl. Draad- en Kabelfabriek	66	65	647/8	— 1½
Jurgens' Ver. Fabr. gew. aand.	61	59	58½	— 2½
„ „ „ pr. aand.	63	61	55	— 8
Leerdam Glasfabrieken	39¾	37¾	38¾	— 1½
Philips' Gloeilampenfabriek	258¾	251¾	249¾	— 9
Vereenigde Blikfabrieken ..	102	—	102	—
Vereen. Chemische Fabrieken	42	—	—	—
Compania Mercantil Argent.	12½	13¾	12½	+ 3/8
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	175	173½	1697/8	— 5½
Handelsver. Amsterdam	457¾	454	448½	— 8¾
Handelsver. Reiss & Co.	28½	28	28	— 1/8
Int. Crediet- en Handelsverg.				
Rotterdam	180	178	177	— 3
Linde Teves & Stokvis	71	67	63	— 8
Tels & Co's Handel-Mij.	7¾	6	6	— 1¾
Redjang Lebong Mijnb.-Mij.	103	104¾	103	—
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	117½	117¾	118½	+ 1½
Kon. Petroleum-Mij.	376½	367¾	362½	— 14
Orion Petroleum-Mij.				
Afgest. Aand.	31¾	33	33	+ 1½
Amsterdam-Rubber-Mij.	1477/8	144¾	142¾	— 5½
Nederl.-Rubber-Mij.	74¾	72	—	— 2½
Oost-Java-Rubber-Mij.	212	204½	203¼	— 8¾
Deli-Batavia Tabak Mij.	297	307¾	305¾	+ 8¾
Deli-Maatschappij	264¾	277	275	+ 10¾
Senembah-Maatschappij ..	268¾	280	280	+ 11¾

Scheepvaart-aandelen loom en bij gebrek aan kooplust meereendeels lager.

	11 Juni	15 Juni	18 Juni	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	106	100	99½	— 6½
„ „ „gem.eig.	90	85	85	— 5
Hollandsche Stoomboot-Mij.	21½	21¼	20¾	— 7/8
Java-China-Japan-Lijn	77	71	71	— 6
Kon. Hollandsche Lloyd	7½	7¼	7½	— 3/8
Kon. Ned. Stomb.-Mij.	65½	59¾	58¾	— 6¾
Konink. Paketvaart-Mij.	112½	111¼	112	— 7/8
Maatschappij Zeevaart	63	—	—	—
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	115	114	115	—
Nievelt Goudriaan	102	99	—	— 3
Rotterdamsche Lloyd	123¾	122½	122	— 1½
Stoomv.-Mij. „Nederland” ..	138¾	134¾	134	— 4¼
„ „ „Noordzee” ..	33½	—	—	—

De Amerikaanse markt was stil en eerder lager voor industriële waarden; daarentegen mochten spoorwegfondsen zich in goede belangstelling verheugen.

	11 Juni	15 Juni	18 Juni	Rijzing of daling.
Americ. Smelting & Refining	637½	647½	64¾	+ 7/8
Anaconda Copper	93½/16	93½/16	93	— 13/16
Studebaker Corp.	116¾	113¾/16	111¾	— 4½
Un. States Steel Corp.	101	98½/16	987/8	— 2½
Atchison Topeka	104¾	104½/16	106¾	+ 1½
Erie	13¾	12¾	13½/32	+ 5/32
Southern Pacific	95¾	95¾	95¾	+ 3/8
Union Pacific	1437/8	143¾	143¾	— ½
Int. Merc. Marine orig. gew.	8¾	7¾	8½/16	— 3/16
„ „ „ „ pref.	30½	29½/16	29½/16	— 15/16

De *guldmarkt* bleef stabiel; prolongatierente handhaafde zich om en nabij 3½ pCt. De vraag naar prolongatie-geld is echter veel geringer geworden.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

19 Juni 1923.

Aan de tarwemarkt was het deze week vooral de flinke Engelsche kooplust, die de aandacht trok. Wel waren na de groote wereldverscheppingen der laatste weken de aanvoeren in Britsche havens van ruimen omvang, doch zij werden gemakkelijk opgenomen, terwijl zelfs nog steeds bevredigende vraag voor spoedige posities bleef bestaan. Aan de parcelmarkt werden dan ook nog steeds premies voor spoedig verwachte partijen betaald en in de verschillende soorten, doch het meest weder in Manitoba's werden geregeld zaken gedaan naar Liverpool en Londen, zoowel als naar de andere havens. Daarbij kwam een goede omzet in ladingen tot stand, waarbij de belangstelling zich niet bepaalde tot spoedige posities. Behalve stoomende en binnen enkele weken laadklaar verwachte ladingen La Plata, Karachi en Manitoba, werden aan de ladingmarkt zaken ge-

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Juli	Mais Juli	Haver Juli	Tarwe Juli	Mais Juli	Lijnzaad Juli
16 Juni '23	110¼	81⅞	41⅞	11,75	8,50	22,05
9 „ '23	111½	81½	42⅞	11,70	8,45	22,30
16 Juni '22	111	62	34¼	12,— ¹⁾	7,45 ¹⁾	19,60 ¹⁾
16 Juni '21	128	62⅞	37⅞	17,60	8,20	18,85
16 Juni '20	295	178⅞	103¼	24,65	10,25	27,75
20 Juli '14	82	56⅞	36½	9,40	5,38	13,70

1) Per Aug.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	18 Juni 1923	11 Juni 1923	19 Juni 1922
Tarwe* ¹⁾	13,75	13,25	13,50
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	9,60	9,60	11,95
Mais (La Plata) ²⁾	211,—	216,—	190,—
Gerst (48 lb. malting) . . . ²⁾	168,—	176,—	210,—
Haver (38 lb. White cl.) . . ¹⁾	9,75	10,15	10,50
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) ¹⁾	11,80	11,25	14,75
Lijnzaad (La Plata) ³⁾	448,—	437,—	425,—

*) p. 100 KG. ²⁾ p. 2000 KG. ³⁾ per 1600 KG.

*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	10/16 Juni 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	10/16 Juni 1923	Sedert 1 Jan. 1923	Overeenk. tijdvak 1922	1923	1922
Tarwe	18.661	321.497	459.533	4.117	29.788	26.976	351.285	486.509
Rogge	16.044	210.362	48.189	—	485	—	210.847	48.189
Boekweit	—	5.157	8.910	—	—	—	5.157	8.910
Mais	18.767	282.800	494.782	372	42.862	54.892	325.662	549.674
Gerst	2.797	94.531	74.043	—	7.062	2.505	101.593	76.548
Haver	406	36.478	45.345	—	533	50	37.011	45.395
Lijnzaad	4.163	67.628	77.073	2.750	46.752	50.771	114.380	127.844
Lijnkoek	2.430	104.394	65.706	—	—	1.547	104.394	77.253
Tarwemeel	2.036	34.800	26.453	—	3.864	4.954	38.664	31.307
Andere meelsoorten	—	1.227	4.639	—	—	2.590	1.227	7.229

daan in Karachi op zomer- en Pacific en hard winter op herfstafloading. Van deze laatste werd een lading verkocht naar de Middellandsche Zee, doch verder toonde het vasteland veel minder ondernemingslust voor tarwe dan het Vereenigd Koninkrijk. Een kleine stoomende lading Karachi werd gekocht voor Rotterdam, maar overigens was zoowel in Nederland als België en Frankrijk de vraag niet groot. In tegenstelling met Engeland toonde men daar minder vertrouwen in de iets hogere prijzen en tevens wordt waarschijnlijk op het vasteland meer direct de invloed ondervonden van de ongunstige economische toestanden en de voortdurende daling van verschillende Europeesche wisselkoersen. Wel ontvangt het continent flinke hoeveelheden van de deze week zeer groote wereldverscheppingen, behalve Duitsland, dat reeds geruimen tijd zeer spaarzaam is geweest met zijn tarwe-inkopen. De goede stemming in Engeland werd in de hand gewerkt door de standhoudende prijzen in Noord- en Zuid-Amerika. Het-Washingtonsche maandbericht per 1 Juni, sterke regenval in het Zuid-Westen der Vereenigde Staten, waarvan schade aan de wintertarwe dreigde en het ongunstige weder in Europa hielden de markt te Chicago goed op peil. Ook de groote afname van den wereldvoorraad, die weliswaar nog steeds grooter is dan in 1922, doch gedurende Mei 48 miljoen bushels. verminderde tegen 38 miljoen in 1922 en slechts 6 miljoen in 1921, werkte in dezelfde richting. De zeer goede stand van de zomertarwe, zoowel in de Vereenigde Staten als in Canada, en de goede vooruitzichten in de tarwestaten, oostelijk van den Mississippi, vermochten de vaste houding der markt niet te doen keeren en te Winnipeg stegen van 11 tot 15 Juni de prijzen nog circa 2 cent per 60 lbs. Ook aan de Argentijnsche termijnmarkten bleven de tarweprijzen zich handhaven, ondanks stijging van den pesokoers en van 11 tot 16 Juni had daar geen prijsverandering plaats.

De Argentijnsche tarweverscheppingen waren deze week belangrijk kleiner dan in de voorafgaande weken en ook de aanvoeren in de havens waren niet omvangrijk, zoodat de voorraad daar onveranderd bleef. Britsch-Indië echter begint met zijn tarweverscheppingen Argentinië ter zijde te streven en blijft met ruim aanbod aan de markt. In Australië is de droogte nu blijkbaar definitief voorbij en de vooruitzichten worden als zeer bevredigend beschreven, evenals voor den nieuwen Argentijnschen oogst, nu ook in het Zuiden regen gevallen is. Eindelijk is ook in de laatste dagen in West-Europa het weder hier en daar verbeterd, met name in Frankrijk en Engeland. Het werd dan ook voor het te velde staande graan hoog tijd, dat aan de lange periode van koude en regen een einde kwam en indien de verbetering blijvend is, behoeft voor blijvend nadeel geen vrees te bestaan. Zelfs zal dan het ruime vochtgehalte van den bodem den oogst ten goede komen. De Deutsche officieele cijfers van 1 Juni zijn voor de meeste graansoorten beter dan een maand te voren, doch ook daar werd vertraging in de ontwikkeling der gewassen verwacht, indien niet spoedig beter weder intrad.

Op 16 Juni begon zich een flauwere stemming aan de Noord-Amerikaansche tarwemarkten bemerkbaar te maken. Waarschijnlijk zal daartoe de onbevredigende economische toestand in Europa hebben meegewerkt met als symptoom de daling der wisselkoersen, alsmede de onbevredigende vraag van andere Europeesche landen dan Engeland, groote wereldvoorraden en algemeen goede oogstberichten, die ook voor Europa nog steeds een grotere opbrengst aan broodgraan doen verwachten dan in 1922. Op eenige prijsverlaging op den 16den volgde gisteren te Chicago een scherpe prijsdaling, die Juli bracht op 107¼, September op 106¼ cent per 60 lbs., of nog 1¼ en 2¼ cent beneden het op 4 Juni bereikte laagste punt. Te Winnipeg had hetzelfde plaats met den October-termijn, die sedert begin Juni niet was gestegen, wegens de goede oogstvooruitzichten. Met den Juli-termijn was dat echter wel het geval geweest en na den prijsval van 2¼ cent op 18 Juni staat deze termijn nog ongeveer 2 cent boven begin Juni. Ook de Argentijnsche markten namen deel in de prijsdaling en tarwe sloot op 18 Juni te Buenos Aires en Rosario 10 en 15 centavos lager dan den vorigen marktdag. Het wil ons voorkomen, dat voor tarwe deze prijsbeveging meer in overeenstemming is met de algemeene omstandigheden dan de vaste markten der vorige week. Ook rogge maakte de laatste dagen een sterke prijsverlaging door en ook daarvoor is de prijs nu niet onbelangrijk lager dan in het begin van Juni, toen hij sedert half April voor den Juli-termijn te Chicago gedaald was van 88 tot 69 cent per 56 lbs. Op 18 Juni was de slotnotering 67¼ cent, na op den 9den 72¼ te hebben bedragen. De Europeesche vraag naar buitenlandse rogge is dan ook zeer onbevredigend in vergelijking tot de groote Noord-Amerikaansche voorraden. Wel kocht Duitsland nu en dan rogge en door het afnemen van het aanbod van inlandsche rogge werden ook naar Nederland weder zaken gedaan, doch naar beide landen is ten slotte de omzet zaken. Daarbij komt dan nog hernieuwd aanbod van Rusland tot lage prijzen en de goede vooruitzichten der Europeesche roggeoogsten. Ook met andere graansoorten is Rusland weder dringend aan de markt. Weliswaar hoort men van Russisch tarwe-aanbod niet veel, ofschoon men zich daarover in Noord-Amerika nog al eens ongerust blijft maken, doch het is vooral gerst, die van Rusland wordt geoffreerd. Het aanbod betreft niet alleen spoedige verschepping, waarin naar Nederland weder vrij-geregeld zaken worden gedaan, doch ook aflading in den nazomer, blijkbaar van den nieuwen oogst. Zoowel spoedige als latere aflading worden tot steeds dalende prijzen aangeboden in concurrentie met Roemenië, dat eveneens nog veel gerst beschikbaar schijnt te hebben en telkens goedkoop aanbiedt. Enkele zaken kwamen deze week weder in Donaugerst tot stand naar Duitsland, doch zoolang Duitsland zich gedwongen ziet, zijn invoeren sterk te beperken, vormen vooral Nederland en België het afzetgebied voor Donaugerst. Ofschoon daar geregeld flinke hoeveelheden plaatsing vinden, doet het dringende aanbod den prijs voortdurend dalen, vooral in Nederland wegens de voortdurende daling van Belgische en Fran-

sche francs, in welke geldsoorten de meeste zaken in Roemeensch graan worden gedaan, speciaal nu dit Nederland bijna geheel via Antwerpen bereikt. Vele dier zaken via Antwerpen worden direct naar binnenlandsche Nederlandsche destinaties gedaan, waarvoor aan de markt te Rotterdam de afzet van gerst onbedorvend is. Ook Noord-Amerikaansche gerst blijft zeer moeilijk te plaatsen en kan slechts met belangrijke prijsopofferingen worden opgeruimd. Engeland werkt niet mede tot het tegenhouden van de prijsdaling van gerst, want daar is de vraag naar dit artikel slecht. Wel werd daar deze week een lading Donaugerst van den nieuwen oogst gekocht op Augustus/September-aflading, doch overigens was de omzet gering. Beter was in Engeland nog de belangstelling voor haver en met goede vraag voor La Plata-haver konden de prijzen in het begin der week wat aantrekken. Daarop volgde echter vernederde kooplust en de verhooging ging weder verloren, zonder dat echter de belangstelling bij koopers weder verbeterde. Op het vasteland is de kooplust hier en daar iets verbeterd, doch haver blijft bij voortdurend een weinig gevraagd artikel.

Voor maïs het belangrijkste voedergraan, bleef de stemming over het algemeen vrij goed. Chicago was de geheele week vrij vast en maïs deed daar niet mee aan den sterken prijsval voor broodgraan op 18 Juni. De Juli- zoowel als de September-termijn sluiten slechts ¼ cent per 56 lbs. lager dan op den 11den, terwijl de fluctuaties in den loop der week gewoonlijk niet groot waren. Kleine voorraden en ongunstig weder voor den nieuwen oogst met grootere verscheppingen werkten de standvastige houding der markt in de hand. Ook Argentinië was vast voor maïs, ondanks groote aanvoeren, die bij wederom groote verscheppingen de voorraden in de havens op peil hielden. Van 11 tot 18 Juni kwamen aan de Argentijnsche termijnmarkten voor enkele termijnen kleine prijsstijgingen voor. De vraag naar La Plata-maïs blijft in Europa vrij bevredigend. Weder werd in Engeland tot langzaam stijgende prijzen flink gekocht, vooral in spoedige posities en ook naar België werden geregeld zaken gedaan, ofschoon de loop van den Frankenkoers een volle ontwikkeling der zaken tegenhield. Ook Duitschland toonde soms eenige belangstelling, doch Nederland, dat ruime aanvoeren te wachten heeft, deed slechts weinig nieuwe inkoop. Hetzelfde geldt daar voor Noord-Amerikaansche maïs, waarvan deze week weder een groot gedeelte der verscheppingen voor Nederland bestemd waren. Overigens gaan die bijna geheel naar Engeland, waar trouwens reeds eenigen tijd de maïsvoorraden zeer klein zijn. Ook deze week waren het bijna uitsluitend Engeland en Nederland, die Zuid-Afrikaansche maïs kochten. De prijs daarvan onderging weinig verandering en was eerder iets hooger.

Nederland. Bij de maalindustrie bleef de belangstelling voor tarwe ook deze week weer binnen beperkte grenzen. Daar echter het aanbod van inlandsche tarwe nog slechts uiterst klein is, ontwikkelt zich in buitenland-sche tarwe een geregelde detailhandel, zoowel in Manitoba's als in Australische tarwe, die van Engeland en Antwerpen werd gekocht, en in Karachi, waarin een in Juli verwachte lading naar Rotterdam werd verhandeld. Ook inlandsche rogge ruimt sterk op en de omzet in Amerikaanse rogge voor bakkerij, zoowel als veevoeder, kon daardoor verbeteren met nu en dan nieuwe zaken van Amerika. Loco Petersburg rogge gaat echter slechts langzaam weg, waarvan de oorzaak ook dient te worden gezocht in den hoogen prijs en goedkoop Russisch aanbod op spoedige aflading. Maïs wordt in verschillende soorten ruim aangevoerd en ofschoon ten slotte het verbruik niet klein is, wordt dit door den aanvoer van Noord- en Zuid-Amerikaansche, Donau- en Nederlandsch-Indische maïs overtroffen, zoodat houders veelal klagen over onbevredigenden afzet en te lage prijzen. Voor Noord-Amerikaansche maïs bevegen deze zich dan ook vrij belangrijk beneden den prijs van het uitvoerland. Gerst werd tot voortdurend dalende prijzen vrij geregeld van Antwerpen gekocht uit van Roemenië aankomende partijen, terwijl ook van Rusland geregeld zaken tot stand kwamen, eveneens tot dalenden prijs. Noord-Amerikaansche gerst, loco te Rotterdam, wordt langzaam opgeruimd met belangrijke prijsopoffering door de houders. De omzet in gerst te Rotterdam is onbevredigend, vooral daar vele der Antwerpsche zaken direct naar binnenlandsche Nederlandsche destinaties worden gedaan.

SUIKER.

De afgelopen week bracht eene verdere scherpe daling van alle suikermarkten. De grootste omzetten vonden plaats op de termijnmarkten te Londen en vooral te New York,

terwijl in effectieve suiker, wegens de plotselinge terughoudendheid van koopers, weinig gedaan werd en is daarin ook geen verandering te verwachten, alvorens de markten hunne stabiliteit herwonnen hebben. Aan de New Yorksche termijnmarkt schijnen groote verkoopen voor Japansche termijnen te hebben plaats gevonden, die in verband staan met de zeer groote inkoop, die Japansche firma's vroeger op Java gedaan hebben. Onder deze contracten moet de suiker nu op Java ontvangen en betaald worden. Op Java zelf zijn hoofdzakelijk kleine Chineesche speculanten met telkens lagere aanbiedingen voor den dag gekomen, zonder dat veel verkocht kon worden.

Het koele weer en de vertraagde vruchtenoogst houden het suikerverbruik nog tegen.

In New York liepen de noteeringen in eene week terug van d.c. 8,03 tot d.c. 7,03 voor Spot Centrifugals en op de termijnmarkt van 5,98 tot 4,95 voor Juli, van 6,05 tot 4,98 voor September, van 5,50 tot 4,52 voor December en van 4,20 tot 3,52 voor Maart.

Het laatst werden 20.000 tons Cubasuiker Juni/Juli afsch. tot 5,50 c.&t.

De Cuba statistiek luidt:

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten 11 Juni '23	63.338	90.531	58.389
Tot. sedert 1 Dec. '22-11 Juni '23	3.090.699	2.984.242	2.808.947
Aantal werkende fabrieken	9	30	47
Weekexport 11 Juni '23	71.649	120.216	50.781
Totale export 1 Jan.-11 Juni '23	2.429.473	1.992.473	1.417.683
Totale voorraad 11 Juni '23	661.232	1.021.681	1.410.824

De totale productie bedraagt tot dusver 3.551.000 tons, tegen 3.521.000 tons a.o. p.o., terwijl nog 9 fabrieken malen.

Engeland geeft de volgende Board of Trade statistiek:

	Mei.		Jan./Mei.	
	1923	1922	1923	1922
	Tons	Tons	Tons	Tons
Import Riet	144.511	161.698	530.242	636.320
" Biet	—	—	—	—
" Geraffineerd	62.579	60.101	184.719	192.342
Totaal	207.090	221.799	714.961	828.662
Voorraad in Entrepot	284.900	280.850	—	—
" in Raffinader	55.200	49.450	—	—
Opbrengst	83.671	101.914	394.597	381.637
Tot. binn. Consumptie	142.823	191.450	614.298	621.786
Totale Export	10.255	3.923	26.190	13.228
Voorr. op 30 April '23	292.700	1922..	313.050	—
" " 31 Mei '23	340.100	1922..	330.300	—

	1923	1922	1921
	Tons	Tons	Tons
Engeland 1 Juni '23	340.100	330.300	397.500
Duitschland 1 April '23	682.047	495.473	557.378
Tsjechoslowakije 1 Mei '23	197.551	200.496	394.168
Frankrijk 1 Mei '23	101.255	80.514	154.907
Holland 1 Mei '23	69.648	87.737	99.629
België 1 Mei '23	50.472	55.351	92.048
Ver. Staten v. N.-Am. 31 Mei '23	182.191	196.274	224.035
Cuba (alle havens) 10 Juni '23	661.232	1.021.681	1.410.824
Raming stoomend	150.000	200.000	155.000

Totaal.. 2.434.496 2.667.826 3.485.489

Op Java liepen prijzen terug tot ongeveer f 17,— voor vroege levering en f 16,— voor late levering, zonder dat veel werd afgedaan. De oogstresultaten blijven tot dusver beneden verleden jaar.

Hier te lande werd op de termijnmarkt nogal net een en ander afgedaan tot teruglopende prijzen.

	Begin	Midden	Einde der week
Juni	37,—	—	—
Augustus	33,50	30,50	31,—
Najaar	27,75	26,—	27,—

De weekomzet bedroeg circa 7.200 tons.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Juni	Londen			New York 96 p.Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per Juni/Juli	Amer. Granulated c.i.f. Juni	
		Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
14 Juni '23	f 35½	66/6	23/6	36/—	7,28
7 " '23	38½	69/3	26/6	36/3	8,16
14 Juni '22	25½	55/3	18/9	20/10½	4,48
14 Juni '21	—	62/6	21/—	28/—	4,00
4 Juli '14	111½/32	18/—	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	16 Juni '23	9 Juni '23	2 Juni '23	16 Juni '22	16 Juni '21
New York voor Middling ...	29,10 c	29,10 c	27,40 c	22,40 c	11,85 c
New Orleans voor Middling	29,— c	29,— c	27,50 c	21,75 c	11,— c
Liverpool voor Fy Middling	16,61 d ¹	16,43 d ²	16,06 d ³	12,93 d	8,30 d

1) 15 Juni 1923. 2) 8 Juni 1923. 3) 1 Juni 1923.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen)

	1 Aug. '22 tot 16 Juni '23	Overeenkomstige perioden	
		1921-'22	1920-'21
Ontvangsten Gulf-Havens.	4529	4248	4790
" Atlant.Havens	1150	1690	1539
Uitvoer naar Gr. Brittannië	1260	1624	1571
" " 't Vasteland.	3276	3894	3211
" " Japan	—	—	—
Voorraden in duizendtallen	16 Juni '23	16 Juni '22	17 Juni '21
Amerik. havens	—	788	1616
Binnenland	—	608	1352
New York	—	210	148
New Orleans	—	161	454
Liverpool	526	877	1081

COPRA.

De markt was deze week aanvankelijk kalm, doch later wat vaster gestemd. Fabrikanten toonden wat meer belangstelling, terwijl importeurs terughoudend waren.

De markt sluit met de volgende noteeringen:

Ned. Ind. f.m.s. stoomend	tot f 32,50
" " " April/Juni afl.	" " 32,12½
" " " Mei/Juli	" " 31,87½
" " " Juni/Aug.	" " 31,75

18 Juni 1923.

RUBBER.

De stemming van de markt was over het algemeen zeer lusteloos en zaken bleven beperkt tot kleine afdoeningen voor loco of op spoedige levering.

Prijzen zijn wederom eenigszins gedaald en de markt sluit op de volgende noteeringen:

		einde voorafgaande week:	
Prima Crêpe Juni	78 ct.	81	ct.
" " Juli/Sept.	78½ "	82	"
" " Oct./Dec.	79½ "	83½	"
Smoked Sheets Juni	81	81	"
" " Juli/Sept.	82½ "	83	"
" " Oct./Dec.	82½ "	84½	"

19 Juni 1923.

STEENKOLEN.

De voorzëgging, die wij in ons laatste bericht ons veroorloofden, is vrijwel ten volle uitgekomen. De tweede hand is duchtig losgekomen en heeft op alle markten gespuid.

De prijzen zijn voor sommige soorten enkele gulden per ton gedaald en het gevolg is geweest, dat koopers, die sinds eenigen tijd zooveel mogelijk van alle markten waren weggebleven, zich tot betrekkelijk goedkope prijzen voor hunne eerste behoeften kunnen dekken.

De prijzen zijn als volgt:

Northumberland, ongezeefde	f 17,—
Durham, ongezeefde	" 19,75
Cardiff, ongezeefde	" 22,50
Schotsche, gezeefde	" 16,—
Gietcokes	" 43,—

alles per ton van 1.000 KG., franco Rotterdam/Amsterdam.
Markt flauw. 19 Juni 1923.

VERKEERSWEZEN.**VRACHTENMARKT.**

Van dag tot dag wordt de algemeene toestand van de vrachtenmarkt slechter. Hier en daar zijn de vrachten iets beter, doch over het algemeen zijn zij aan het afbrokkelen.

Alhoewel er betrekkelijk weinig ruimte beschikbaar is van Argentinië en een flink aantal booten zijn opgenomen, zijn de vrachten gedaald. De laatste afgesloten charters zijn tegen 22/6 geen reductie voor een boot van 5700

ton 10 pCt. en 24/6 geen reductie voor een boot van 5000 ton 10 pCt. Veel hangt af van de grootte en de positie van de booten. Voor latere verschepping wordt op het oog niet meer dan 22/- aangeboden, doch tegen dit cijfer zijn de reeders niet geneigd om hun booten te geven. Booten met graan van de Northern Range werden niet afgesloten.

Door de lage vrachten, welke in den laatsten tijd van daar hebben gegolden, hebben de reeders het niet aangedurfd om verdere booten in ballast naar Noord-Amerika te sturen. Het gevolg hiervan is geweest, dat voor Juni verschepping van steenkolen een kleine schaarschte aan booten ontstaan is, waardoor de vrachten zijn gestegen. Naar Antwerpen of Duinkerken is \$ 2,50 betaald en naar Rotterdam \$ 2,25.

Ook van Montreal zijn de vrachten voor Juni iets opgelopen en wel tot 4/3 per quarter naar West-Italië. Voor Juli-aflading is echter niet meer dan 4/- naar deze bestemming te krijgen. Naar Antwerpen Hamburg range is het geldende cijfer 14 ct. per 100 lbs.

Van de Gulf van Mexico naar Antwerpen range wordt aangeboden voor Augustus aflading 17½ per 100 lbs.

Van de Noord-Pacific kust zijn weer booten afgesloten naar het Vereenigd Koninkrijk/Continent tegen 37/6 voor Augustus/September-aflading. Ook zijn booten bevracht van de North Pacific naar het Vereenigd Koninkrijk/Continent tegen 37/6 voor Augustus/September-aflading. Ook zijn booten bevracht van de North Pacific naar het Vereenigd Koninkrijk/Continent, welke de optie geven om in plaats van in Europa, in Japan te lossen.

In het Oosten blijven de vrachten zwak. Daar er weinig attractie is voor booten, om van de Middellandsche Zee naar andere laadhavens te gaan, zijn de bevrachters van Voor-Indië in staat om deze booten goedkoop te krijgen. De vrachten van de Middellandsche Zee naar Engeland bleven ongeveer op hetzelfde niveau. De vraag naar ruimte is gering. Van de Zwarte Zee naar het Continent wordt ruimte opgenomen tegen 16/6 voor graan.

Van Nicolaïef, Odessa, Novorossisk of Theodosia naar Havre, Hamburg range zijn booten bevracht tegen 15/6 één en 16/- twee laadhavens en 6 d. extra voor twee loshavens. Dit is ook lager dan wat tot nu toe is betaald.

De uitgaande vrachten van Engeland bleven ongeveer op hetzelfde niveau, waardoor het absoluut onmogelijk is, booten op een eenigszins behoorlijke basis uit te zenden.

Het eenige lichtpunt is, dat de prijs van bunkercolen iets is gedaald. 19 Juni 1923.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
11-16 Juni 1923	—	18/- ²	2,40	—	24/1	24/1
4-9 " 1923	—	18/- ²	2,25 ³	—	25/3	25/3
12-17 Juni 1922	—	—	13½ ¹	4/-	25/9	25/9
13-18 Juni 1921	—	—	6/6	6/6	47/6	47/6
" Juli 1914	11 d.	7/3	1/11½	1/11½	12/-	12/-

KOLEN:

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rioier	Rotterdam	Gothenburg
11-16 Juni '23	6/-	9/10½	10/6	13/-	4/9	6/-
4-9 " '23	5/6	10/-	10/4½	13/3	4/9	6/-
12-17 Juni '22	6/-	10/5	15/-	13/8	5/1	7/3
13-18 Juni '21	—	17/6	17/6	—	7/-	11/6
" Juli 1914	fr. 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

RIJNVAART.

Week van 10—16 Juni 1923.

De aanvoeren van zeezijde bleven stationnair en bestonden hoofdzakelijk uit kolen en erts. De voorhanden zijnde Hollandsche en Duitsche scheepsruimte was voldoende. De waterstand was iets wassend; naar den Bovenrijn kon op ca. 2.50 M. afgeladen worden. De daghuur naar de Rijnstations varieerde voor Hollandsche schepen van 2—2½ cents per ton, voor kleinere schepen 2½—3 cents per ton.

De ertsvrachten naar de Ruhrhavens bedroegen in doorsnee f 0,50 met ¼ lostijd en f 0,60 met ½ lostijd, terwijl voor eventueel liggeld gedurende de reis of na afloop van den lostijd op de bestemming 1½ cents per ton en per dag betaald werd, in enkele gevallen 1½ cts. voor Duitsche schepen. Het sleeploon was genoteerd volgens het 55-cts. tarief.

DE TWENTSCHE BANK

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 's-GRAVENHAGE - DORDRECHT - UTRECHT - ZAANDAM

Maandstaat op 31 Mei 1923

DEBET

Aandeelhouders nog te storten 90 pCt. op aandelen B, waarvoor waarborg gedeponeerd	f	1.695.600,—
Deelneming in de firma's:		
B. W. BLIJDENSTEIN & Co., te Londen;		
B. W. BLIJDENSTEIN Jr. te Enschede;		
LEDEBOER & Co., te Almelo, f 7.985.000,—, waarvoor in geld gestort		6.435.000,—
waarvoor effecten gedeponeerd	f	1.550.000,—
Deelneming in beviende Bankinstellingen f 9.338.807,58		
waarvoor in geld gestort		6.901.607,58
waarvoor effecten gedeponeerd	"	2.437.200,—
Effecten van Aandeelhouders gedeponeerd bij beviende instellingen	"	3.000.000,—
ten eigen gebruik	"	30.210.550,—
		37.197.750,—
Kassa, Wissels en Coupons		23.937.483,54
Nederlandsche Schatkistbiljetten en Schatkistpromessen		50.716.343,75
Saldo's bij Bankiers:		
beschikbaar voor eigen gebruik	f	2.642.416,96
voor rekening van derden	"	10.330.877,70
		12.973.294,66
Prolongatiën gegeven		12.002.465,—
Eigen Effecten en Syndicaten		8.287.533,25
Credietvereniging	f	62.133.532,23
Af: loopende Promessen	"	10.730.000,—
		51.403.532,33
Voorschotten tegen Onderpand of Borgtocht en Saldi Rek. Crt. f 50.319.076,04		
Af: loopende Promessen	"	1.965.000,—
		48.354.076,04
Voorschotten op Consignatiën	"	2.864.411,44
Gebouwen	"	4.453.682,58
		Totaal..... f 267.222.780,17

CREDIT

Kapitaal	f	35.500.000,—
Reservefonds	"	8.388.581,85
Buitengewone Reserve	"	1.700.000,—
Waarborgfonds Credietvereniging	"	5.839.012,50
Reserve Credietvereniging	"	2.593.606,20
		f 54.021.200,55
Aandeelhouders voor gedeponeerd als waarborg voor 90 pCt. storting op aandelen B:		
Effecten	f	1.688.300,—
Contanten	"	15.300,—
in Leen-Depot Effecten	"	35.517.450,—
" Contanten	"	1.023.100,—
		37.197.750,—
Totaal Effecten	"	1.038.400,—
Totaal Contanten	"	1.769.646,45
Zieken- en Pensioenfonds	"	41.273.704,86
Deposito's	"	3.655.000,—
Prolongatie-Deposito's	"	615.948,10
Saldo te ontvangen en te leveren Fondsen		
Saldi Rekeningen Courant	f	85.651.217,45
" " " voor gelden in het Buitenland ..	"	10.330.877,70
" " " Credietvereniging	"	5.044.198,33
		101.026.293,48
Daggeldleeningen	"	100.000,—
De Nederlandsche Bank	"	1.323.770,54
Te betalen Wissels	"	23.591.707,31
Diverse Rekeningen	"	1.609.358,88
		Totaal..... f 267.222.780,17